

Implemented by

ICMPD

International Centre for
Migration Policy Development

Uključivanje preživjelih u proces
razvoja politike i operativni odgovor
na trgovinu ljudima
Praktični vodič

Pripremljeno od strane Međunarodnog centra za razvoj migracione politike, Beč – Austrija, unutar okvira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) Regionalni Projekta Prevencije i borbe protiv trgovine ljudskim bićima na Zapadnom Balkanu - "PaCT", a po nalogu Nemačkog federalnog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ)

Međunarodni centar za razvoj migracione politike | Mart 2022

Autor: Ivanka Hainzl, ICMPD Program za borbu protiv trgovine ljudima

ICMPD Tim: Sanja Milenković Bojađieva, Melita Gruevska Graham, Ivanka Hainzl, Edgar Federzoni dos Santos, Elena Petreska.

GIZ Team: Michael Samec, Vesna Vujovic Prizmic, Svetlana Zdravkovska, Martin Hiebsch, Jan-Hendrik Dannheisig.

MARRI Tim: Sashko Kocev, Aleksandar Todosiev.

Međunarodni centar za razvoj migracione politike (ICMPD)

Gonzagagasse 1

A-1010 Vienna

Austria

www.icmpd.org

Međunarodni centar za razvoj migracione politike

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove publikacije ne može se reprodukovati, kopirati ili prenositi u bilo kom obliku ili na bilo koji način, elektronski ili mehanički, uključujući fotokopiranje, snimanje ili uz korišćenje bilo kojeg sistema za skladištenje i pronalaženje informacija, bez dozvole vlasnika autorskih prava. Sadržaj ove publikacije može se koristiti za obrazovne i druge nekomercijalne svrhe, pod uslovom da ICMPD bude obaviješten o svrsi upotrebe i da svaka takva upotreba bude praćena navođenjem izvora.

ICMPD garantuje GIZ-u neopoziva, neekskluzivna i prenosiva prava na upotrebu ove publikacije u svim oblastima i područjima, uključujući njeno procesuiranje i prevod i upotrebu u elektronskim medijima. GIZ ima pravo da trećim licima dodjeli jednostavna podkorisnička prava na ovu publikaciju.

Ova publikacija je omogućena uz podršku koju je pružio Regionalni Projekat Prevencije i borbe protiv trgovine ljudskim bićima na Zapadnom Balkanu - "PaCT" koji je sproveo Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), a po nalogu Nemačkog saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) u saradnji sa Regionalnom inicijativom za migracije, azil i izbjeglice (MARRI).

Sadržaji ove publikacije su jedinstveno vlasništvo ICMPD i ne odražavaju stavove GIZ, BMZ ili MARRI.

Dizajn: 360° Communication Jürgen Henning

Štampa: Datapons DOOEL

Tabela sadržaja

Lista skraćenica	7
A. Uvod i osnovne informacije.....	8
B. Metodologija.....	12
C. Vodeći principi	15
1. Principi participacije	15
2. Pristup zasnovan na traumi	15
3. Razmatranja u vezi sa uključivanjem preživjelih	18
D . Uključivanje preživjelih u proces razvoja politika kao odgovor na trgovinu ljudima..	22
Praksa P1: Uključivanje osoba koje su preživjele THB kao aktera u borbi protiv trgovine ljudima.....	22
Praksa P2: Uspostavljanje savjetodavnog tijela za preživjele.....	23
Praksa P3: Inicijative zastupanja preživjelih	27
E . Uključivanje preživjelih u operativni odgovor na trgovinu ljudima	30
Praksa O1: Uspostavljanje mehanizma konsultacija sa organizacijama ili pojedincima koje vode preživjeli.	31
Praksa O2: Identifikovanje područja uključenosti preživjelih u operativni odgovor na trgovinu ljudima.	32
Praksa O3: Prikupljanje povratnih informacija od korisnika usluga i od preživjelih 35	
F. Primjeri inicijativa koje vode preživjeli	38
Bibliografija	43
Aneks 1.....	46
1.1. Alat za procjenu potencijala za implementaciju dobrih praksi.	46
Aneks 2.....	48
2.1. Aspekti rada sa osobama koje su preživjele traumatske događaje..	48
Aneks 3.....	49
3.1. Lista potencijalnih funkcija savjetodavnog tijela.....	49
3.2. Kriterijumi za izbor članova savjetodavnog tijela	50
3.3. Prijavni obrazac za članove savjetodavnog odbora/grupe.....	51
3.4. Interni pravilnik Savjetodavnog odbora za žrtve/potencijalne žrtve trafikinga.....	51
Aneks 4.....	58
4.1. Alat za samo-vođenu procjenu o praksi zasnovanoj na informacijama preživjelih.....	58
Aneks 5.....	60
5.1. Primjeri uključenosti preživjelih u različitim oblastima vezanim za NRM... 60	
5.2. Upitnik za prikupljanje povratnih informacija od žrtava..	62
Aneks 6.....	63
6.1. Obrazac za prikupljanje povratnih informacija od korisnika usluga.....	63

Lista skraćenica

ATC	Koordinator za borbu protiv trgovine ljudima
ATP	Program za borbu protiv trgovine ljudima
CSO	Organizacija civilnog društva
GIZ	Njemačka korporacija za međunarodnu saradnju German
IAP2	Međunarodno udruženje za učešće javnosti
ICAT	Međuagencijska koordinaciona grupa protiv trgovine ljudima
ICMPD	Međunarodni centar za razvoj migracione politike
ISTAC	Međunarodni savjetodavni savjet za žrtve trgovine ljudima
MARRI	Regionalna inicijativa za migracije, azil, izbjeglice
NGO	Nevladina organizacija
NRM(s)	RMehanizam(i) upućivanja
ODIHR	Kancelarija za demokratske inicijative I ljudska prava
OHCHR	Kancelarija visokog komesara UN-a za ljudska prava
OSCE	Organizacija za bezbjednost i saradnju u Evropi
PoA	Akcioni plan
SOP	Standardne operativne procedure
THB	Trgovina ljudima
ToR	Opis poslova i zadataka
UNICEF	Dječiji fond Ujedinjenih nacija

A. Uvod i osnovne informacije

Uključivanje preživjelih u proces razvoja politika i operativnog odgovora na trgovinu ljudima – Praktični vodič je razvijen u okviru projekta „Razvoj pristupa za unapređenje funkcionalnosti mehanizama za upućivanje (NRM) u MARRI Učesnicama (Developing Approaches for Enhancing the Functionality of the Referral Mechanisms (NRMs) in the MARRI Participants ¹)“. Projekat implementira Međunarodni centar za razvoj migracione politike (ICMPD) u partnerstvu sa Regionalnom inicijativom za migracije, azil i izbjeglice (MARRI), a finansira ga Njemačka korporacija za međunarodnu saradnju GmbH (GIZ) u okviru šireg regionalnog projekta „Prevenција i borba protiv trgovine ljudima na zapadnom Balkanu (Combatting Trafficking in Human Beings in the Western Balkans)“ (PaCT) .

Ciljevi projekta su razvoj i širenje specifičnih pristupa za unapređenje funkcionalnosti NRM-a za žrtve trgovine ljudima u MARRI Učesnicama², kao i otvaranje puta za praktičnu implementaciju pristupa na regionalnom nivou.

U okviru projekta, ICMPD je pripremio četiri praktična pristupa:

- Pristup 1: Uključivanje preživjelih u proces razvoja politika kao odgovor na trgovinu ljudima (THB) u MARRI Učesnicama;
- Pristup 2: Uključivanje preživjelih u operativni odgovor na trgovinu ljudima u MARRI Učesnicama;
- Pristup 3: Poboljšanje komunikacije i koordinacije među NRM akterima u MARRI Učesnicama;
- Pristup 4: Poboljšano učešće organizacija civilnog društva u mehanizmima upućivanja MARRI Učesnica.

Trenutni dokument zaključuje pristupe 1 i 2. Njihov cilj je jačanje djelotvornosti odgovora na borbu protiv trgovine ljudima i implementacije NRM-a u MARRI Učesnicama tako što će osigurati uključivanje osoba koje su preživjele trgovinu ljudima u proces razvoja politike i operativni odgovor.

Šta je?

Praktični vodič predstavlja konkretne akcije i korake za uključivanje preživjelih u odgovor na borbu protiv trgovine ljudima, na osnovu postojećih praksi u MARRI Učesnicama i na teritorijama izvan regiona. Predložene radnje takođe proizilaze iz ICMPD ATP-ove ekspertize u razvoju i implementaciji mehanizama za upućivanje žrtava i saradnju u slučajevima trgovine ljudima, od razvoja dokumenata o politikama borbe protiv trgovine ljudima do poboljšanja ukupnog odgovora na borbu protiv trgovine ljudima.

1 U skladu sa MARRI pravilima komunikacije, termin “Učesnica” se koristi umjesto “država”. Termin se odnosi na MARRI Učesnica/e (tj. Potrebe Učesnica, nivo učesnica, itd)

2 Regionalna inicijativa za migracije, azil, izbjeglice (MARRI) je regionalna struktura, koju čini šest učesnica: Albanija, Sjeverna Makedonija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora i Kosovo*

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je za Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i misljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Za koga je namenjen?

Dokument je posvećen NRM profesionalcima iz MARRI regiona kako bi ih opremio modernim metodama, instrukcijama i alatima koji imaju za cilj pravovremenu i adekvatnu pomoć i zaštitu žrtava trgovine ljudima i razvoj adekvatne politike borbe protiv trgovine ljudima uključivanjem preživjelih.

Kako ga upotrebljavati?

Smjernice

Alati

Metode

Dobre prakse

Ovo je vodič, koji stručnjaci mogu koristiti u svom svakodnevnom radu primjenom jednog ili više predstavljenih alata i dobrih praksi, u zavisnosti od njihovih interesovanja i potreba. Dokument pruža informacije o postojećim praksama u vezi sa uključivanjem preživjelih u odgovor na borbu protiv trgovine ljudima koje bi mogli implementirati profesionalci i praktičari za borbu protiv trgovine ljudima iz MARRI Učesnica, te nudi konkretne i praktične smjernice o tome kako bi se mogli riješiti izazovi uključivanja i učešća preživjelih.

Pored predstavljenih praksi, dokument nudi **alat** za podršku praktičarima **da procijene da li je identifikovana dobra praksa prilagodljiva i može li se implementirati u kontekstu učesnika - Aneks 1.**

Zašto je važno uključiti osobe koje su preživjele trgovinu ljudima?

Princip participacije omogućava unaprjeđenje svih ljudskih prava u svakom društvu. Neophodan je za smanjenje nejednakosti i društvenih sukoba, za osnaživanje pojedinaca i grupa, za eliminaciju marginalizacije i diskriminacije. To je jedan od ključnih elemenata pristupa zasnovanih na ljudskim pravima.³

Osobe koje su preživjele trgovinu ljudima mogle bi odigrati ključnu ulogu u uspostavljanju djelotvornih mjera za sprječavanje ovog zločina, za identifikaciju i spašavanje žrtava, i nesporno, za pružanje podrške u društvenom i ekonomskom oporavku.

„Kao stručnjaci za predmet, žrtve trgovine ljudima igraju ključnu ulogu u pokretu za borbu protiv trgovine ljudima. Njihova iskustva iz života su ključna za razvoj holističkih, sveobuhvatnih intervencija zasnovanih na informacijama o preživjelima”⁴

Proces učešća preživjelih i zaštite njihovih prava postaje moćan slušanjem njihovih glasova i uključivanjem njihovog iskustva u razvoj i implementaciju odgovora na trgovinu ljudima. Štaviše, istinski angažman preživjelih u osmišljavanju i implementaciji politike i operativnih odgovora usmjerenih na zaštitu njihovih prava ne podrazumijeva samo slušanje njihovih glasova. To također zahtijeva njihovo osnaživanje, da preuzmu aktivnu ulogu u formuliranju politike i operativnih odgovora, te da uzmu

3 OHCHR (2018), *Guidelines for States on the Effective Implementation of the Right to Participate in Public Affairs*.

4 OSCE/ODHIR (2022), *National Referral Mechanism, Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons – A Practical Handbook, Second Edition*.

u obzir svoje iskustvo, daleko od čisto reprezentativnih ili simboličnih uloga koje su im predugo dodjeljivane.

U januaru 2021. godine, Kancelarija OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) pokrenula je **Međunarodni Savjetodavni savjet preživjelih od trgovine ljudima** (ISTAC).⁵ Savjet se sastoji od 21 osobe koja je preživjela trgovinu ljudima. Njihova uloga je da daju savjete, smjernice i preporuke članovima ODIHR-a i OSCE-a o pitanjima vezanim za borbu protiv trgovine ljudima (THB), uključujući zakonodavstvo, politiku i praksu; napore u obrazovanju i izgradnji kapaciteta koje preduzima ODIHR, itd. Savjet takođe ima posebnu ulogu da pruži smjernice o alatima neophodnim za podsticanje rasta mreža preživjelih i promoviše standardizaciju terminologije koja se odnosi na preživjele u okvirima za borbu protiv trgovine ljudima.

Godinu dana ranije, Međuagencijska koordinaciona grupa protiv trgovine ljudima (ICAT) u svom Analitičkom pregledu za 2020. istakla je važnost uključivanja preživjelih, uključujući djecu, u akciju protiv trgovine ljudima. Nadalje, ICAT je proglasio svoju odluku da istakne “*važnost aktivnog učešća žrtava i preživjelih u svim intervencijama protiv trgovine ljudima*” tokom treće evaluacije Globalnog plana akcije Ujedinjenih nacija za borbu protiv trgovine ljudima.

Nedavno je Freedom Fund najavio pokretanje novog fonda zasnovanog na povjerenju **Survivor Leadership Fund**, koji ima za cilj da sredstva dodijeli direktno u ruke organizacijama koje vode osobe koje su preživjele trgovinu ljudima⁶

Šest Učesnica Regionalne inicijative za migracije, azil i izbjeglice (MARRI) - Albanija, Sjeverna Makedonija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora i Kosovo* uvele su zakonske i političke okvire za borbu protiv trgovine ljudima usklađene sa međunarodnim standardima i principima za podršku žrtvama i zaštitu njihovih ljudskih prava. U skladu sa gore navedenim dešavanjima, neke MARRI Učesnice pokazuju snažno razumijevanje za važnosti uključivanja preživjelih i vrijednosti njihovog uključivanja u neke procese donošenja odluka u odnosu na okvir politika – akcioni planovi, strategije, programi, itd. Kancelarija koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima u Albaniji je zvanično ustanovila Savjetodavni odbor za žrtve, koji uključuje tri osobe koje su preživjele trgovinu ljudima.⁷ U Srbiji je NVO Atina osnovala *Grupu za zastupanje žena koje su iskusile trgovinu ljudima*.

Međutim, Osnovno istraživanje o informacijama o NRM i učešće MARRI Učesnica, koje je sprovedeno 2020. godine⁸ found that participation of survivors is a rather underdeveloped area. pokazalo je da je učešće preživjelih prilično nerazvijeno područje. Aktivno učešće preživjelih u implementaciji NRM akcija i u oblikovanju politike borbe protiv trgovine ljudima ojačalo bi oba odgovora. Istraživanje, na nivou preporuke, predlaže da se učešće preživjelih kao savjetnika dalje razvija od strane nadležnih vlasti u svim MARRI Učesnicama. Potreba da se pronađu i podrže sigurni i

5 OSCE/ODHIR(2020), *ODIHR's International Survivors of Trafficking Advisory Council (ISTAC). Overview.*

6 Freedom Fund: Survivor Leadership Fund – Freedom Fund https://freedomfund.org/programs/community-building/survivor-leadership-fund/?mc_cid=21612e31cb&mc_eid=80a2e05b00

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je za Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i misljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

7 US Department of State (2020), *Trafficking in Persons Report.*

8 Different & Equal (2020), *Report of Baseline Survey on NRM Information and Participation of MARRI Participants.*

etički načini učešća žrtava u NRM-ima postala je očigledna⁹

Štaviše, uspostavljanje savjetodavnog tijela za preživjele za podršku radu NRM-a jedan je od preporučenih standarda novog izdanja Smjernica OSCE/ODIHR-a za razvoj NRM-a¹⁰

Konačno, postojeći doprinosi preživjelih i profesionalno iskustvo u oblasti borbe protiv trgovine ljudima nijesu sistematizovani i „prevedeni“ u okvir za uključivanje preživjelih. Sveobuhvatne smjernice koje su dostupne vlastima za borbu protiv trgovine ljudima, evidentno nedostaju. Međunarodne organizacije podržavaju potrebu za participativnim pristupom preživjelih, ali rijetko se predlažu konkretni oblici i alati.

Dva praktična pristupa predložena u ovom dokumentu predstavljaju napor da se ovaj poseban jaz premosti.

---

9 Different & Equal (2020), *Analysis and mapping of National Referral Mechanisms to protect victims of trafficking in human beings in the six MARRI Participants*.

10 OSCE/ODHIR (2022), *National Referral Mechanism, Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons – A Practical Handbook, Second Edition*.

B. Methodology

ATP je koristio sveobuhvatnu metodologiju za razvoj svih praktičnih pristupa.

Sekundarna (Desk) Istraživanja

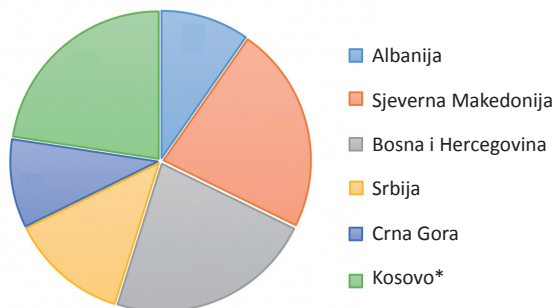
Sekundarno (Desk) istraživanje je obuhvatilo prikupljanje i analizu relevantnih informacija za razvoj četiri praktična pristupa. Istraživani i revidirani su različiti izvori:

- Postojeći međunarodni pravni i politički okviri, vezani za teme četiri pristupa.
- Relevantne publikacije, izvještaji, izvještaji o akademskim istraživanjima, smjernice, preporuke itd.
- Aktuelne međunarodne inicijative i razvoj na četiri teme pristupa.
- Postojeće prakse u MARRI regionu i šire, u vezi sa četiri teme pristupa.

Terensko istraživanje

Tim je izradio **upitnik** koji pokriva četiri tematska područja pristupa. Njegov cilj je bio da prikupi dodatne informacije i postojeće prakse MARRI Učesnica. Upitnik je prosljeđen imenovanim vladinim i nevladinim organima (koordinatorima NRM-a i drugim NRM akterima). Upitnik je preveden na srpski/bosanski/crnogorski, makedonski i albanski jezik i poslat 56 identifikovanih aktera u borbi protiv trgovine ljudima – profesionalaca u regionu i zainteresovanih strana koje su nominovane kao kontakt osobe u projektu.

Nakon naknadnog procesa sa svim kontaktiranim zainteresovanim stranama, tim je dobio **ukupno 31** odgovor na upitnika - **tri** iz Albanije, **sedam** iz Sjeverne Makedonije, **sedam** iz Bosne i Hercegovine, **četiri** iz Srbije, **tri** iz Crne Gore i **sedam** sa Kosova*

Slika 1: Odgovori koja dobijeni od strane MARRI Učesnica

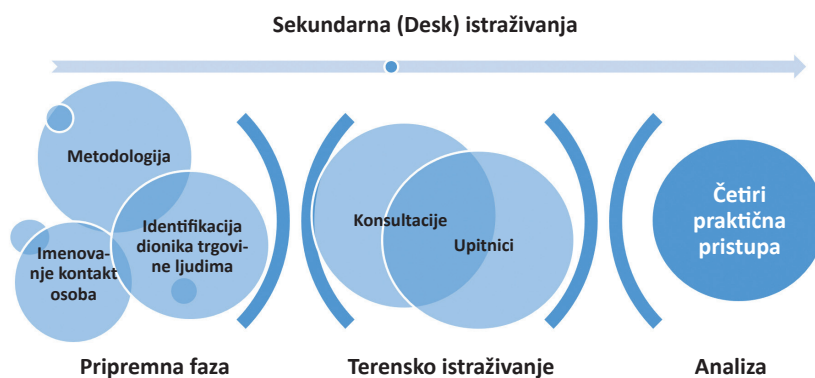
* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je za Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i misljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Osim toga, **obavljene su konsultacije** sa međunarodnim partnerima aktivnim na teme pristupa. Cilj konsultacija je bio pružiti dodatni uvid u prikupljanje detaljnih i konkretnih informacija, na primjer u vezi sa osnivanjem savjetodavnih odbora i inicijativa preživjelih, platformama i alatima za uključivanje OCD, uspostavljanjem i djelovanjem inicijativa i platformi saradnje, itd.

Konkretno, nacrt „Uključivanje preživjelih u proces razvoja politike i operativni odgovor na trgovinu ljudima – praktične smjernice (Inclusion of Survivors in the Policy Development Process and Operational Response to Trafficking in Human Beings – Practical Guidance)“ dodatno je konsultovan sa predstavnicima nevladinih organizacija iz MARRI Učesnica koje sprovode prakse inkluzije preživjelih, kao i sa dvije organizacije vođene od strane preživjelih. Sa njihovim izraženim mišljenjima, prijedlozima i povratnim informacijama je zaključena konačna verzija dokumenta.

Analiza informacija i izrada pristupa

Nalazi prikupljenih informacija se analiziraju i kombinuju sa nalazima sekundarnog (desk) istraživanja. Koriste se kao osnova za četiri praktična pristupa. Postojeći međunarodni standardi i smjernice za uključivanje preživjelih, angažman OCD i poboljšana saradnja i komunikacija između zainteresovanih strana biće uzeti u obzir kako bi se podržao potpun razvoj pristupa.

Slika 2: Proces razvoja praktičnih pristupa.

Struktura pristupa

Na osnovu analize prikupljenih informacija razvijena su četiri praktična pristupa i smjernice za njihovu primjenu.

Praktični pristup u odnosu na učešće osoba koje su preživjele trgovinu ljudima kao savjetnika u procesu razvoja politika i operativnog odgovora ima sljedeću strukturu:

- Uvod i osnovne informacije.
- Metodologija.
- Vodeći principi za uključivanje osoba koje su preživjele trgovinu ljudima u odgovore na borbu protiv trgovine ljudima MARRI Učesnica.
- Postojeće prakse i procedure uključivanja žrtava trgovine ljudima i

participativni pristup na međunarodnom nivou i kod MARRI Učesnica .

- Metode, uputstva, alati i dobre prakse za učešće žrtava trgovine ljudima kao savjetnika u procesu **razvoja politika**.
- Metode, uputstva, alati i dobre prakse za učešće žrtava trgovine ljudima kao savjetnika u **operativnom reagovanju**.

C. Vodeći principi

1. Principi participacije

Prakse predložene u trenutnim praktičnim pristupima izgrađene su na principu participacije.

Participativni pristup je koncept koji pokriva ogromna područja ljudske aktivnosti. U osnovi participativnog pristupa leži shvatanje da proces razvoja (dizajniranja, uspostavljanja, procjene, evaluacije, itd.) određenog proizvoda (usluge, politike, dokumenta politike, itd.) uključuje ljude koji su direktno povezani sa rezultatima (koji su ciljna grupa usluga, politika, dokument politike, itd.).

„Različiti alati se mogu koristiti za implementaciju participativnog pristupa. Svi dijele istu filozofiju, a to je olakšati izražavanje i učešće različitih i raznolikih aktera. To uključuje pokrivanje širokog spektra oblika izražavanja: usmene komunikacije, pisane komunikacije i šematskog predstavljanja [...] Angažovanje aktera u takvom procesu kokonstrukcije promoviše vlasništvo nad rezultatima i uključenost učesnika u njihovu implementaciju.”¹¹

Dodatni ugao učešća preživjelih je koncept učešća javnosti. Međunarodna asocijacija za učešće javnosti (IAP2) razvila je Spektar javnog učešća¹² kako bi pomogla grupama da definišu ulogu javnosti u bilo kojem procesu javnog angažmana. Oni identifikuju faze uključenosti grupe prema uticaju procesa donošenja odluka.

Slika 3: Faze uključenosti u proces učešća javnosti. Izvor: IAP2

Ovaj pristup je u velikoj mjeri zasnovan na tipologiji osam nivoa građanskog učešća, poznatim kao Arnstein's Ladder of Citizen's Participation.¹³

Svaki nivo odgovara stepenu moći građana u određivanju rezultata akcije ili proizvoda (vidi sliku 4). Radnje na nivou 1 i 2 ne omogućavaju ljudima da učestvuju u planiranju ili vođenju programa, ali omogućavaju nosiocima moći da „obrazuju“ ili „liječe“ učesnike. Radnje na nivoima 3 i 4 omogućavaju učesnicima da čuju i da se čuju kroz razmjenu informacija i konsultacije. Dvosmjerna razmjena informacija može se činiti jednostavnom metodom, ali uticaj ovog procesa kada se jednom shvati ozbiljno znači da se ljudi koji su uključeni često osjećaju slušano, saslušano i stoga cijenjeno. Konsultacije često favorizuju organizacije koje smatraju da imaju dužnost ili osjećaj obaveze da pokažu angažman određenih grupa. Međutim, na ova dva nivoa, učesnici nemaju moć da osiguraju praćenje i promjenu statusa kvo. Akcije na nivou 5 omogućavaju aktivniju, savjetodavnu ulogu učesnika, ali moć osta-

11 Laurent Hazard, Elise Audouin (2016), *Participatory approach: Definition*. <https://dicoagroecologie.fr/en/encyclopedia/participatory-approach/>

12 IAP2, *Public Participation Pillars*, Brochure, <https://www.iap2.org/mpage/Home>

13 Arnstein, S. (1969), *A ladder of citizen participation*. *Journal of the American Institute of Planners and 360° Participation*: <https://360participation.com/models-of-participation/>

je na nosiocima moći i oni imaju pravo da prosuđuju legitimnost ili izvodljivost datog savjeta. Akcije na nivou 6 – Partnerstvo, omogućavaju učesnicima da pregovaraju i uđu u kompromise sa nosiocima moći. Na najvišim nivoima, (7) Delegirana vlast i (8) Građanska kontrola, učesnici dobijaju većinu mjesta za donošenje odluka ili punu upravljačku moć. Grupa bez posrednika između sebe i izvora sredstava je najčešće zastupan model.¹⁴

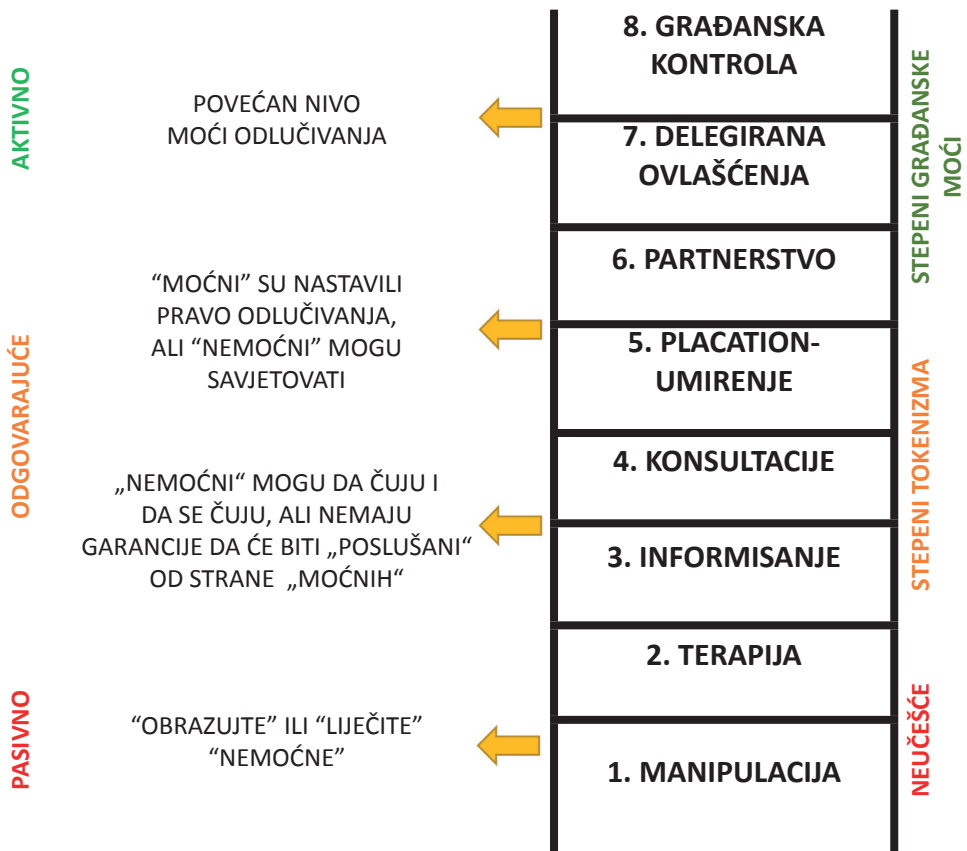

Figure 4: Arnstein's Ladder, Source: Based on 360° Participation

„Očigledno, ljestvica od osam stepenica predstavlja pojednostavljenje, ali pomaže da se ilustruje poenta koju su mnogi propustili – da postoje značajne gradacije učešća građana.[...] Osnovni problemi su u suštini isti – „ničiji“ u nekoliko arena pokušavaju da postanu „neko“ sa dovoljno moći da ciljane institucije učine odgovornim na njihove stavove, težnje i potrebe“¹⁵

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Arnstein, S. (1969), A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners.

Drugi aspekt participativnog pristupa je učešće djece i mladih. Trenutni praktični pristupi ne ciljaju konkretno na djecu, ali zbog toga što su mnoge preživjele mlade osobe, principi participacije mladih takođe treba uzeti u obzir.

Model Rogera Harta predstavlja moguće nivoe angažmana mladih izvan njihovih porodica.

Nivo 2: Dekoracija – mladi ljudi se koriste da pomognu ili „pojačaju“ stvar na relativno indirektan način.

Nivo 3: Tokenizam – čini se da mladi ljudi imaju pravo glasa, ali u stvari imaju malo ili nimalo izbora o tome šta rade ili kako učestvuju.

Nivo 4: Naznačeni i informisani - mladima je dodijeljena određena uloga i informisani su o tome kako i zašto su uključeni.

Nivo 5: Konsultovani i informisani - mladi ljudi daju savjete o projektima ili programima koje kreiraju i vode odrasli. Djeca su obaviještena o tome kako će se koristiti njihov doprinos i o ishodima odluka koje donose odrasli.

Nivo 6: Odluke koje iniciraju odrasli, zajedničke odluke s djecom - projekte ili programe pokreću odrasli, ali se donošenje odluka dijeli sa mladima.

Nivo 7: Dijete inicira i usmjerava – mladi pokreću i usmjeravaju projekat ili program. Odrasli su uključeni samo u ulozi podrške.

Nivo 8: Djeca iniciraju, podijeljene odluke sa odraslima - projekte ili programe iniciraju djeca, a donošenje odluka dijeli se između djece i odraslih. **Ovi projekti osnažuju djecu dok im u isto vrijeme omogućavaju pristup i učenje iz životnog iskustva i stručnosti odraslih.**¹⁶

Participativni pristupi se mogu koristiti u bilo kom političkom ili operativnom aspektu odgovora na borbu protiv trgovine ljudima. Participativni pristupi se ne odnose na ‘jedinствену’ metodu, već na način pružanja usluga ili razvijanja politika koje su značajne za njihove ciljne grupe. Postoje mnoge mogućnosti za korištenje participativnih pristupa, pa je važno sistematski razmisliti u kojoj fazi i u kojem aspektu bi preživjele bile najbolje uključene.

“Rekao bih toj osobi šta sada znam i šta bi ona mogla da uradi. Ako bi bilo potrebno, otišao bih sa njom u službe koje pružaju pomoć. Ako sam s njom, mogu razgovarati s njom, mogu joj pomoći. Mislim da osoba poput mene koja je imala sreće može biti od pomoći...”¹⁷

16 Hart, R. (1992), Children’s Participation: From Tokenism to Citizenship and 360° Participation: <https://360participation.com/models-of-participation/>

17 Arnstein, S. (1969), A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners.

2. Pristup zasnovan na traumi

Pristup zasnovan na traumi je ključni element principa uključivanja preživjelih u djelotvoran odgovor na trgovinu ljudima. Pristup se razlikuje od intervencija ili usluga specifičnih za traumu za žrtve koje su dizajnirane posebno za rješavanje posljedica traume i olakšavanje procesa oporavka.

Slika 5: Šest principa koji vode pristup zasnovan na traumi. (Zasnovano Office of Public Health Preparedness and Response and National Center for Trauma-Informed Care)¹⁸

Fondacija Helen Bamber je 2018. godine objavila „Kodeks ponašanja zasnovan na traumi za sve profesionalce koji rade sa žrtvama trgovine ljudima i ropstva (TiCC)“. Dokument pruža jednostavne metode i tehnike za podršku profesionalcima u svim oblastima vezanim za trgovinu ljudima kako da:

- Uspostave i održavaju međusobni odnos povjerenja sa preživjelima u bilo kom radnom kontekstu ili okruženju;
- Daju dosljedan osjećaj smirenosti, bezbjednosti i sigurnosti tokom svog rada;
- Povećaju samopouzdanje preživjelih i minimiziraju rizike od izazivanja stresa i ponovne traumatizacije;
- Budu sigurni i u toku svog rada, izbjegavajući sekundarnu traumatizaciju i profesionalno ‘sagorijevanje’.¹⁹

3. Razmatranja u vezi sa uključivanjem preživjelih

3.1. “Preživjeli” ili “žrtva”?

Postoje mnoge definicije upotrebe termina „preživjeli“ i „žrtva“ u vezi sa trgovinom ljudima. Neki prijedlozi definicija gravitiraju faktoru moći i dimenzijama poput „osnaživanja“ i „nemoći“. Drugi razlikuju ova dva pojma pojmom prisustva ili odsustva počinitelja. “Žrtva” sugerise da postoji direktni izvršilac, dok “preživjeli” ne uključuje izvršioca. Nadalje, “preživjeli” podrazumijeva prevladavanje određenog traumatskog

18 Centers for Disease Control and Prevention (CDC), (2020): website: https://www.cdc.gov/cpr/infographics/6_principles_trauma_info.htm

19 Rachel Witkin and Dr. Katy Robjant, Helen Bamber Foundation (2018), The Trauma informed Code of Conduct for All Professionals Working with Survivors of Human Trafficking and Slavery, Trauma Informed Code of Conduct (TiCC) | Helen Bamber <https://www.helenbamber.org/resources/best-practiseguidelines/trauma-informed-code-conduct-ticc>

događaja i ponekad se može povezati sa osjećajem “herojstva” koji možda nije primjeren za osobu koja pokušava da se oporavi od traume i povraća ličnu snagu. Izraz “žrtva” često ukazuje na bespomoćnost i pasivnost. Štaviše, kada se osoba oporavi, povezanost sa zločinom i traumom možda neće biti odgovarajuća.²⁰

Stoga se u ovom dokumentu koriste oba termina bez ikakvih predrasuda prema osobama koje su iskusile trgovinu ljudima. Oba termina se koriste kao opis različitih faza na putu oporavka.

Za potrebe ovog dokumenta, **žrtva** trgovine ljudima je osoba koja je iskusila situaciju trgovine ljudima i koja je u procesu oporavka, još uvijek dio prateće mreže usluga koje se pružaju žrtvama trgovine ljudima. **Preživjela osoba** od trgovine ljudima je osoba koja je bila u situaciji trgovine ljudima i koja je završila proces oporavka ili je u podmakloj fazi.

3.2. “Učešće” ili “inkluzija”

For the purpose of the current document, it is also important to clarify the difference between “participation” and “inclusion”. Both terms are sometimes used interchangeably or often, there is no clear understanding among the stakeholders how they differ from each other.

Za potrebe ovog dokumenta, važno je i razjasniti razliku između “učesća” i “inkluzije”. Oba termina se ponekad koriste naizmjenično ili često, nema jasnog razumijevanja među zainteresovanim stranama po čemu se razlikuju jedni od drugih.

Ovaj dokument koristi definicije koje su predložile Kathryn S. Quick i Martha S. Feldman²¹

Učešće opisuje proces povećanja **inputa za sadržaj** različitih programa. Visoko participativni procesi uključuju prakse kao što je pozivanje mnogih ljudi i grupa da učestvuju, povećanje dostupnosti aktivnosti, prikupljanje doprinosa zajednice/grupe i njihovo korištenje za uticaj na političke odluke.

Inkluzija opisuje proces angažovanja u **razvoju i upravljanju** određenim programima i inicijativama. Inkluzivna praksa povezuje različite sektore i teme, različita

„Prakse učesća podrazumevaju napore da se poveća doprinos javnosti koji je prvenstveno orijentisan na sadržaj programa i politika . Prakse inkluzije podrazumevaju kontinuirano stvaranje zajednice uključene u koprodukciju procesa, politika i programa za definisanje i rješavanje javnih pitanja..”²²

20 Augustine, K. (2019), The Difference Between “Victim” and “Survivor”, Article in Daily Northwestern, Northwestern University.

21 Kathryn S. Quick and Martha S. Feldman (2011), Distinguishing Participation and Inclusion, Journal of Planning Education and Research 31(3):272-290.

22 Ibid

3.3. Direktna uključenost naspram indirektnu uključenosti.

Najčešća praksa uključivanja glasova preživjelih u uspostavljanje procedura i usluga i sl. je djelovanjem organizacija koje pružaju usluge žrtvama. Oni se oslanjaju na iskustva žrtava i preživjelih kako bi se zalagali za promjene u zakonodavnim i političkim okvirima, kako bi pružili dokaze za određene trendove ili potrebe koje zahtijevaju akcije ili da daju snagu njihovom narativu tokom inicijativa za podizanje svijesti, zastupanje i obuke. Ovo indirektno predstavljanje glasova preživjelih najčešće se dešava u obliku studija slučaja, pisanih svjedočanstava i statističkih podataka.

Inicijative koje predviđaju direktno uključivanje preživjelih su rijetke. Ovo omogućava organizacijama i pojedincima koje vode preživjeli da direktno učestvuju u različitim aspektima odgovora na borbu protiv trgovine ljudima. Obično takvo učešće ima oblik konsultacija, savjetodavnih sastanaka, pružanja povratnih informacija, inicijativa za obuku itd.

I direktni i indirektni oblici uključivanja preživjelih su efikasni i potrebni. Iako je ponekad bolje ne integrisati direktnu uključenost preživjelih (npr. pod nekim okolnostima kao rezultat ličnih razloga ili razloga privatnosti), direktna uključenost preživjelih pruža preživjelima priliku da doprinesu ukupnim naporima da se odgovori na trgovinu ljudima, istovremeno osiguravajući da Operativni i politički odgovori su zasnovani na iskustvenoj ekspertizi preživjelih.

3.4. Učešće u borbi protiv trgovine ljudima naspram učešća u ličnoj podršci i oporavku

U literaturi i među nekim stručnjacima, čini se da postoji određeni stepen zabune između koncepta učešća preživjelih i doprinosa odgovoru na borbu protiv trgovine ljudima i koncepta učešća žrtava u razvoju i implementaciji njihove lične podrške i oporavka, u krivičnom postupku u njihovom predmetu, u njihovom građanskom postupku, itd.

Aktivno učešće žrtve u planiranju i implementaciji vlastitog plana oporavka je krajnji cilj pristupa usmjerenog na žrtvu. Izgradnja procesa podrške na osnovu informisanih odluka žrtve na svakom koraku je ključna i predstavlja glavni stub uključivanja i osnaživanja žrtve.

Uloga advokata preživjelih ili lidera preživjelih zasniva se na participativnom pristupu i proizilazi iz razumijevanja da je efikasan razvoj usluga, politika, procedura zasnovan na uključivanju ciljnih grupa u procesu.

Osoba koja je preživjela trgovinu ljudima mogla je biti prisutna u oba svojstva. Međutim, ovaj dokument se fokusira i istražuje samo one dimenzije povezane sa učešćem preživjelih u razvoju i implementaciji politika borbe protiv trgovine ljudima i implementaciji operativnog odgovora.

3.5. Vrste učešća preživjelih

Najčešći oblik direktnog učešća preživjelih je osnivanje konsultativnih ili savjetodavnih odbora za preživjele. Ovi odbori se koriste za direktno učešće ili davanje povratnih informacija i savjeta u procesima razvoja, praćenja i/ili revizije dokumenata politika, informativnih kampanja itd.

Preživjeli se takođe organizuju u Mreže ili platforme koje vode preživjeli i rade kao aktivni zastupnici prava žrtava, izmjene zakona, obrazovne kampanje, itd. Neke organizacije su uključene u direktnu podršku žrtvama i sarađuju sa organima vlasti na operativnom nivou.

Preživjeli su često uključeni kao pojedinci u događaje zastupanja i podizanja svijesti davanjem izjava ili predstavljanjem svoje priče. Mogli bi dati povratne informacije o određenim uslugama ili procedurama kako bi doprinijeli evaluaciji NRM-a, itd.

Nevladine organizacije u nekim MARRI Učesnicama (Albanija, Sjeverna Makedonija, Srbija i Kosovo*) navode da koriste povratne informacije preživjelih za procjenu svojih usluga, kao i u vršnjačkoj podršci, aktivnostima prevencije i obuke, razvoju projekata i monitoringa.²³

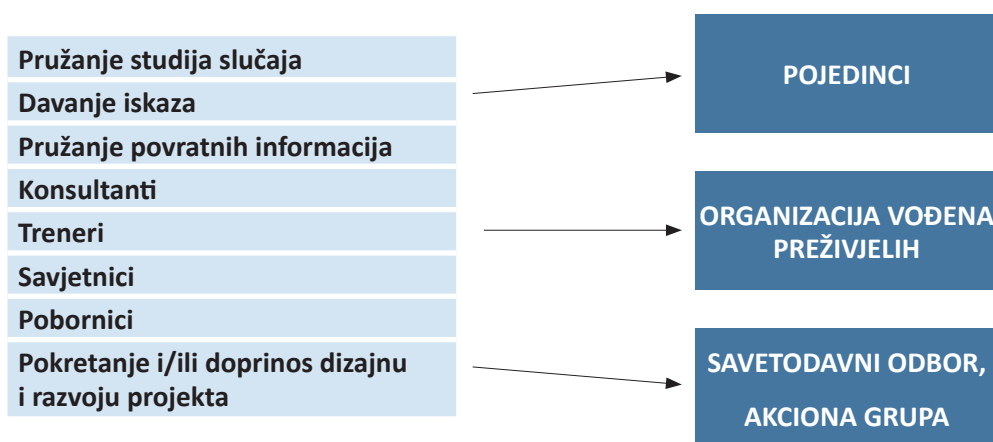

Tabela 1: Kako preživjele mogu doprinijeti odgovoru na borbu protiv trgovine ljudima.

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je za Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i misljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

23 Vebinari o validaciji koje je organizovao ICMPD 29., 30. i 31. marta 2022. godine i kojima su prisustvovali akteri u borbi protiv trgovine ljudima iz MARRI Učesnica.

D . Uključivanje preživjelih u proces razvoja politika kao odgovor na trgovinu ljudima

Ovaj pristup predstavlja moguće načine na koje bi preživjeli mogle doprinijeti razvoju zakonodavstva protiv trgovine ljudima, kao i politika borbe protiv trgovine ljudima – tj. strategije za borbu protiv trgovine ljudima, programi, akcioni planovi, NRM okvir, itd. Pristup istražuje i učešće preživjelih u zastupničkim akcijama. Nadovezuje se na postojeće inicijative na međunarodnom nivou (tj. OSCE/ODHIR, Fond za slobodu, itd.), postojeće primjere u MARRI Učesnicima (Albanija i Srbija) i šire.

Praksa P1: Uključivanje osoba koje su preživjele THB kao aktera u borbi protiv trgovine ljudima.

Cilj: Osigurati da stručnost i proživljena iskustva preživjelih jačaju kvalitet, adekvatnost i djelotvornost odgovora na borbu protiv trgovine ljudima.

Uključene zainteresovane strane: Kancelarija koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, Kancelarija nezavisnog izvjestioca, glavni vladini i nevladini akteri u borbi protiv trgovine ljudima, preživjeli i organizacije preživjelih.

Sadržaj: Preživjeli trgovinu ljudima dodani su kao **kategorija** na listu aktera u borbi protiv trgovine ljudima. Predstavnici organizacija koje predvode preživjeli postaju dio postojećih struktura saradnje – stalnih radnih grupa, multidisciplinarnih timova itd.

Korak 1: Identifikujte pravne i/ili političke dokumente koji navode aktere u borbi protiv trgovine ljudima. Predložena lista u nastavku nije konačna:

- zakon protiv trgovine ljudima,
- Strategija za borbu protiv trgovine ljudima,
- Akcioni plan,
- Vladine odluke o osnivanju agencija za borbu protiv trgovine ljudima, odbora, radnih grupa i njihovih učesnika,
- Dokumenti koje su izrađeni od strane Kancelarije koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima koja uspostavljuje saradnju sa drugim zainteresovanim stranama po pitanjima trgovine ljudima (na primjer: direktorijum NVO, osnivanje stručnih grupa za trgovinu ljudima, stalne radne grupe, grupe za praćenje trgovine ljudima, multidisciplinarni timovi, itd.),
- Ostalo .....

Korak 2: Identifikujte proceduru za uključivanje osoba koje su preživjele THB kao kategoriju na listi aktera u borbi protiv trgovine ljudima. Procedura bi zavisila od vrste dokumenta koji treba izmijeniti.

- Izmjena zakona.

- Izmjena i dopuna dokumenta politike koji zahtijeva uključivanje na ministarskom nivou.
- Izmjena i dopuna dokumenta politike koji zahtijeva rad na nivou Kancelarije koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.
- Ostalo.....

Korak 3: Nastavite sa izmjenom.

Korak 4: Identifikujte predstavnike organizacija koje vode preživjeli, koje će biti otencijalno uključene kao akteri u borbi protiv trgovine ljudima.

Identifikujte postojeće pojedince ili organizacije koje vode preživjeli, koje su spremne djelovati kao akteri u borbi protiv trgovine ljudima. Iskoristite fasilitaciju nevladinih organizacija koje pružaju podršku i zaštitu žrtvama.

Korak 5: U slučaju da ne postoje organizacije koje vode preživjeli, nastavite sa uspostavljanjem savjetodavnog odbora za preživjele (**vidi Praksa 2**) ili bilo koji drugi oblik grupe savjetnika preživjelih.

Dokumenti i obrasci: **Aneks 2**

1. Aspekti u radu sa ljudima koji su preživjeli traumatske događaje.

Prilikom pristupanja osobi koja živi sa traumom uzrokovanom iskustvom trgovine ljudima, posebno kada je ta osoba još u ranoj fazi oporavka, potrebno je razmotriti nekoliko pitanja. Mogućnost ponovne traumatizacije ili ponovnog doživljavanja traumatskih događaja zbog izloženosti sadržajima u vezi sa trgovinom ljudima može biti emocionalni okidač i ozbiljan izazov za preživjele.

Praksa P2: Uspostavljanje savjetodavnog tijela za preživjele.

Cilj: Promovisati doprinos preživjelih u odgovoru na borbu protiv trgovine ljudima sa uključivanjem preživjelih u proces donošenja odluka.

Uključene zainteresovane strane: Kancelarija koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, Kancelarija nezavisnog izvjestioca, glavni vladini i nevladini akteri u borbi protiv trgovine ljudima, preživjeli i predstavnici organizacija koje vode preživjele.

Sadržaj: Savjetodavno tijelo preživjelih može biti osnovano kao Konsultativni odbor preživjelih ili Savjetodavna grupa preživjelih.

Članovi konsultativnog odbora su osobe koje su preživjele trgovinu ljudima i rade

zajedno sa drugim akterima u borbi protiv trgovine ljudima na izgradnji efikasnijeg odgovora na trgovinu ljudima u oblastima prevencije, podrške žrtvama, krivičnog gonjenja, razvoja politike i zakonodavnih inicijativa.

Institucija koja je osnovala odbor kao i članovi odbora odlučuju o funkcijama i oblastima rada odbora, mandatima članova, kao i o internim pravilima rada.

Step 1: Identifikujte proceduru za uspostavljanje odbora i pravila njegovog funkcionisanja. To bi zavisilo od potrebnog nivoa donošenja odluka.

- odluka Vlade,
- Odluka/Naredba Kancelarije koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima,
- Ostalo.

Korak 2: Identifikujte i pozovite preživjele da učestvuju u procesu uspostavljanja savjetodavnog tijela.

Korak 3: Definišajte funkcije odbora i mandate članova u saradnji sa preživjelima.

1. Funkcije odbora.

- Pružanje redovnih inputa i povratnih informacija o razvoju borbe protiv trgovine ljudima koje vodi Kancelarija koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.
- Usvajanje savjetodavne uloge u procesu revizije dokumenata politike borbe protiv trgovine ljudima (strategija, planova djelovanja (PoA) i postavljanja novih strateških prioriteta, itd.
- Usvajanje savjetodavne uloge u procesu revizije zakona o borbi protiv trgovine ljudima ili trgovine ljudima.

2. Oblasti rada (predložena lista nije konačna).

- Implementacija mehanizma upućivanja žrtava – monitoring i evaluacija.
- Revizija mehanizma upućivanja žrtava i specifičnih standardnih operativnih procedura (SOPs).
- Pružanje usluga i procedure koje se odnose na podršku i oporavak žrtava. Potreba za novim ili dodatnim uslugama.
- Implementacija i revizija politika i dokumenata o borbi protiv trgovine ljudima (strategije za borbu protiv trgovine ljudima, programi, PoA, itd.).
- Implementacija i revizija zakonodavstva protiv trgovine ljudima.
- Sprovođenje akcija za podizanje svijesti javnosti.
- Edukativne preventivne aktivnosti usmjerene na ranjive grupe.
- Izgradnja kapaciteta profesionalaca – pružanje obrazovanja i obuka koje osiguravaju bolje razumijevanje perspektive žrtve i pristup žrtvi u radu profesionalaca.

3. Članovi. Definišajte mandate članova - njihovu ulogu/zadatke, dužinu njihovog imenovanja, itd.

4. Izradite interna pravila za rad savjetodavnog tijela.

- Definirati imenovanje predsjednika odbora i njihove funkcije.
- Utvrditi oblike rada (sastanci, individualni rad, itd.) i po potrebi definirati pravila (npr. redovnost sastanaka i njihovo mjesto).
- Definirati mehanizam izvještavanja o radu odbora.

Korak 3: Završite proceduru osnivanja.

Korak 4: Pozovite potencijalne članove da se prijave.

1. Razviti ToR za članove odbora.
2. Razviti kriterijume za proces selekcije.

Dokumenti i obrasci: [Aneks 3](#)

1. Spisak potencijalnih funkcija savjetodavnog tijela.
2. Kriterijumi za izbor članova savjetodavnog tijela.
3. Prijavni obrazac za članove savjetodavnog tijela.

Primjer: Albanija, Savjetodavni odbor za potencijalne žrtve/žrtve trgovine ljudima

Koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i Koalicija skloništa za borbu protiv trgovine ljudima potpisali su 2019. godine Sporazum o osnivanju i radu Savjetodavnog odbora za potencijalne žrtve/žrtve trgovine ljudima (Protokol br. 2931, od 20.1.94.). Svrha Sporazuma je: 1) Osnivanje i funkcionisanje Savjetodavnog odbora. 2) Unapređenje partnerstva u borbi protiv trgovine ljudima između državnih institucija i civilnog društva. 3) Uspostavljanje održivih mehanizama koordinacije među akterima u borbi protiv trgovine ljudima, uklj. civilnog društva. 4) Povećana zastupljenost žrtava trgovine ljudima u svim fazama donošenja odluka i izrade politika i programa za prevenciju trgovine ljudima i zaštitu žrtava.

Savjetodavni odbor žrtava trgovine ljudima je sveobuhvatan savjetodavni mehanizam sa aktivnom ulogom osoba koje su preživjele trgovinu ljudima koje su reintegrirane ili su u procesu reintegracije. Mehanizam ima za cilj unapređenje partnerstva između vladinih institucija i organizacija civilnog društva u podizanju svijesti, prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima. Podržava održive mehanizme koordinacije među akterima u borbi protiv trgovine ljudima i povećava zastupljenost žrtava trgovine ljudima u svim fazama donošenja odluka i razvoja politike u oblastima prevencije i zaštite žrtava.

Odbor je izradio svoj dokument internih propisa . Dokument navodi dužnosti i odgovornosti Odbora, organizacionu strukturu, funkcionisanje tehničkog sekretarijata, definiše organizaciju sastanaka Odbora, bavi se poverljivošću i etičkim pitanjima i utvrđuje pravila za upravljanje ličnim podacima.

Dana 30. maja 2019. godine zvanično je osnovan Savjetodavni odbor za žrtve/potencijalne žrtve trgovine ljudima. Članovi odbora su osposobljeni preživjeli žrtve trgovine ljudima, koji se dobrovoljno javljaju da doprinesu aktivnostima Savjetodavnog odbora. Trenutno je sastavljena od tri člana, korisnika programa centara članica. Do 2020. godine, Odbor je dao preporuke za četiri sastanka u vezi sa albanskim referalnim mehanizmom za žrtve trgovine ljudima.²⁴

Odbor savjetuje četiri skloništa u Albaniji o rješavanju specifičnih potreba žrtava u vezi sa identifikacijom, zaštitom i podrškom i dosljednom unapređenju politike i prakse skloništa. Ovo uključuje preporuke o policijskoj vezi, komunikaciji sa štíćenicima skloništa, odgovarajućim uslovima intervjuisanja, efikasnosti krivičnih istraga i sudskih postupaka o trgovini ljudima i pristupu dugoročnom, nezavisnom smještaju za preseljenje.

²⁴ Different & Equal (2020), *Analysis and mapping of National Referral Mechanisms to protect victims of trafficking in human beings in the six MARRI Participants.*

Pronađite druge primjere savjetodavnih odbora i mreža preživjelih u poglavlju [E. Primjeri inicijativa koje vode preživjeli](#)).

Praksa P3: Inicijative zastupanja preživjelih

Učešće preživjelih kao savjetnika u procesu razvoja politike takođe bi moglo poprimiti oblik zastupničkih akcija koje su snažne i efikasne.

Cilj: Akcije zastupanja se oblikuju i sprovode efikasnije. Žrtve i njihove potrebe su vidljivije ciljanoj publici zahvaljujući angažmanu preživjelih.

Uključeni akteri: Preživjeli i predstavnici organizacija koje predvode preživjele, savjetodavnih tijela, Kancelarije koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, nevladinih aktera u borbi protiv trgovine ljudima, itd.

Sadržaj: Osmišljavanje i implementacija efikasne akcije zastupanja uz aktivno učešće preživjelih.

Korak 1: Definišite oblasti u kojima su potrebne akcije zastupanja.

Zakonske izmjene – zakoni i podzakonski akti vezani za trgovinu ljudima ili trgovinu ljudima.

Izrada akcionih planova za borbu protiv trgovine ljudima, strategija za borbu protiv trgovine ljudima, programa za borbu protiv trgovine ljudima – uključivanje određenih tema, grupa, praksi itd.

Revizija NRM/SOPs, slične prakse.

Finansiranje usluga za žrtve.

Inicijative za podizanje svijesti.

Inicijative za obrazovanje i obuku.

Ostalo .....

Korak 2: Definišite ulogu vođe/organizacije koju vodi preživjeli.

Direktno učešće:

- Razvijanje ili učešće u razvoju akcije zastupanja.
- Aktivno učešće na sastancima, radnim grupama, drugim platformama.
- Pružanje povratnih informacija i savjeta.
- Davanje iskaza.

Indirektno učešće :

- Predstavljanje priče preživjelih kao studije slučaja.
- Pružanje statističkih podataka zasnovanih na iskustvima preživjelih.

Korak 3: Definišite način(e) aktivnosti zastupanja.

- Peticija, otvoreno pismo.
- Dostavljanje komentara/mišljenja.
- Razvoj specifičnih alata, smjernica itd.
- Individualni sastanci.
- Platforme zastupanja – radne grupe, koalicije/mreže, itd.
- Svjedočanstva.
- Mobilizacija grupa i pojedinaca preživjelih.
- Medijska saradnja.
- Obuka/radionica.

Dokumenti i šabloni: nema**Primjer: Srbija, Grupa za zastupanje žena koje su iskusile trgovinu ljudima**

Grupu za zastupanje je osnovala NVO Atina. Grupa učestvuje u procesima konsultacija sa NRM akterima, uklj. koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i podržava tekuće aktivnosti NVO Atina.

U prvoj godini svog postojanja, Advocacy Group je bila uključena u razvoj i sprovođenje kampanja za podizanje svijesti do 1.500 građana u nekoliko lokalnih zajednica širom Srbije. Grupa je takođe uključena u održavanje javnih predavanja.

Grupa uspješno radi i uprkos činjenici da se neki akteri u borbi protiv trgovine ljudima bore da prepoznaju njen značaj i relevantnost^{25,26} Grupa postaje prepoznat element okvira politike borbe protiv trgovine ljudima u Srbiji.²⁷

Primjer: Sjedinjene Američke Države, Savjetodavni savjet preživjelih o trgovini ljudima

Zakonom o pravosuđu za žrtve trgovine ljudima osnovan je Savjetodavni Savjet za žrtve trgovine, koji je usvojen 29. maja 2015. godine, pruža formalnu platformu za žrtve trgovine ljudima da savjetuju i daju preporuke o saveznim politikama borbe protiv trgovine ljudima Predsjedničkoj Međuagencijskoj radnoj grupi za praćenje i borbu protiv trgovine ljudima. Svaki član je preživio trgovinu ljudima, a zajedno predstavljaju različite pozadine i iskustva. Savjet imenuje predsjednik na period od dvije godine.

25 Different & Equal (2020), Report of Baseline Survey on NRM Information and Participation of MARRI Participants.

26 Upitnik dostavila NVO Atina, Srbija

Sastoji se od 11 preživjelih lidera koji savjetuju predsjednikovu međuagencijsku radnu grupu za praćenje i borbu protiv trgovine ljudima i Višu operativnu grupu za politiku. Ima dva komiteta: **Komitet za nedovoljno zastupljeno stanovništvo** i **Komitet za rukovođenje informacijama preživjelih**.

Savjetodavni Savjet preživjelih razmatra američku federalnu politiku i programe za borbu protiv trgovine ljudima, uključujući one koji se odnose na pružanje usluga žrtvama, i daje preporuke za poboljšanje i jačanje saveznih odgovora na borbu protiv trgovine ljudima. Služi kao središnja tačka kontakta za savezne agencije, obraćajući se žrtvama trgovine ljudima radi doprinosa programima i politikama za borbu protiv trgovine ljudima u SAD-u. Prikuplja informacije od američkih vladinih agencija, država i zajednice i objavljuje svoj godišnji izvještaj Savjetodavnog Savjeta SAD-a o trgovini ljudima.²⁸

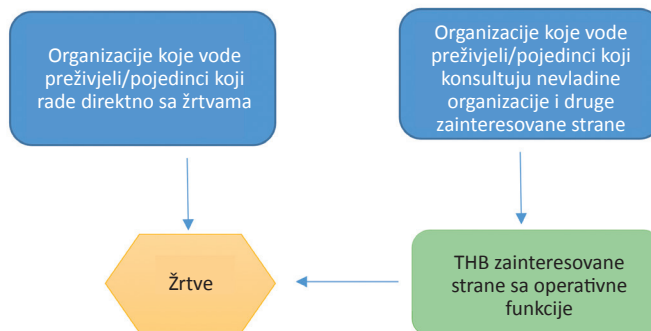
28 U.S.Department of State: U.S. Advisory Council on Human Trafficking - United States Department of State and OSCE/ODIHR (2022) National Referral Mechanism, Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons – A Practical Handbook, Second Edition.

E . Uključivanje preživjelih u operativni odgovor na trgovinu ljudima

Ovaj pristup predstavlja način na koji bi operativni odgovor na trgovinu ljudima, koji pokriva NRM, mogao postati efikasniji uz uključivanje stručnosti preživjelih. Temeljno ispituje procese identifikacije žrtava, neposredne podrške, povratka i dugoročne podrške. Razrađuje smjernice za uključivanje preživjelih, zasnovane na dostupnom međunarodnom (Holandija i Istočna Afrika, Španija, itd.) i iskustvu MARRI Učesnica (Kosovo*) i principima prava žrtava, pristupima usmjerenim na žrtve i participativnim pristupima.

Takođe daje prijedloge za učešće preživjelih u akcijama prevencije i podizanja svijesti.

Učešće preživjelih u operativnom odgovoru generalno bi se moglo predstaviti u dvije dimenzije – organizacije koje vode preživjele ili pojedinci koji rade direktno sa žrtvama i organizacije koje vode preživjeli ili pojedinci koji konsultuju nevladine organizacije i druge zainteresovane strane u aspektima njihovog operativnog rada sa žrtvama. Pored toga, operativni akteri dobijaju informacije o efikasnosti svojih procedura i rada na osnovu slučajeva trgovine ljudima na kojima rade.

Kako bi se omogućilo učešće preživjelih u operativnom odgovoru i olakšala saradnja sa organima za sprovođenje zakona, pravosuđem, pružaocima usluga, nevladinim organizacijama itd., ključno je da preživjele budu zvanično prepoznate kao akteri u borbi protiv trgovine ljudima.

„Dosljedno prisustvo lidera preživjelih u oblasti borbe protiv trgovine ljudima kao ključnih aktera NRM-a podržava sve druge aktere da bolje razumiju zločin trgovine ljudima i kako zadovoljiti potrebe žrtava i preživjelih. Takođe pomaže u destigmatizaciji iskustava trgovine ljudima, podizanju svijesti o kriminalu trgovine ljudima i razvijanju učinkovitih strategija za prevenciju trgovine ljudima i odgovora.”²⁹

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

29 OSCE/ODHIR (2022), *National Referral Mechanism, Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons – A Practical Handbook, Second Edition*.

Praksa O1: Uspostavljanje mehanizma konsultacija sa organizacijama ili pojedincima koje vode preživjeli.

Kako se čini da je glavna praksa za uključivanje preživjelih u operativni odgovor pružanje konsultacija i povratnih informacija, ova praksa predlaže niz koraka koje bi akteri trgovine ljudima trebali osigurati kako bi uspostavili saradnju sa preživjelima. To će dovesti do povećanja efikasnosti njihovog rada i do adekvatnog odgovora usmjerenog na žrtve.

Cilj: Učiniti operativni rad efikasnijim i usklađenijim sa žrtvama i njihovim pravima.

Uključene zainteresovane strane: organizacije ili pojedinci predvođeni preživjelima, akteri u borbi protiv trgovine ljudima sa operativnim funkcijama.

Sadržaj: Konceptualizira uspostavljanje konsultativnog mehanizma razradom njegovih glavnih elemenata.

Korak 1: Definišite svrhu konsultacije.

Korak 2: Odlučite o vrsti konsultacija.

Korak 3: Odlučite o frekvenciji konsultacija.

SVRHA	☐ Relevantnost određenih procedura, praksi, SOP-ova. ☐ Unaprjeđenje usluga i procedura. ☐ Adekvatne poruke i ciljanje preventivnih akcija i kampanja podizanja svijesti.
VRSTA	☐ Radni sastanak (za diskusiju i povratne informacije). ☐ Pisani input (o proceduri, dokumentu, itd.). ☐ Upitnik (o pružanju određenih usluga, procjena stepena zadovoljstva pojedinaca koji su dobili podršku itd.)
FREKVENCIJA	☐ Godišnje, tokom izvještajnog perioda. ☐ Fiksni broj unaprijed dogovorenih konsultacija (tromjesečno, polugodišnje, itd.). ☐ Ad hoc konsultacije u vezi sa hitnim pitanjima i situacijama.

Dokumenti i obrasci: [Aneks 4](#)

1. Alat za samo-vođenu procjenu o praksi zasnovanoj na informacijama preživjelih.

Praksa O2: Identifikovanje područja uključenosti preživjelih u operativni odgovor na trgovinu ljudima.

Cilj: Efikasniji pristupi pronalaženja potencijalnih i stvarnih žrtava i jačanje kapaciteta za njihovu podršku (procedure, usluge, profesionalci, itd.).

Uključene zainteresovane strane: organizacije ili pojedinci predvođeni preživjelima, akteri u borbi protiv trgovine ljudima sa operativnim funkcijama.

Sadržaj: Praksa pruža listu (neiscrpu) potencijalnih oblasti operativnog odgovora u koje bi preživjeli mogli biti uključeni kao savjetnici ili kao zasebna zainteresovana strana.

Korak 1: Identifikujte oblast interesovanja, oblik uključivanja i kako uključiti preživjele u implementaciju.

Funkcija	Učešće preživjelih	Uključenost
Osiguravanje implementacije pristupa usmjerenog na žrtve i pristupa zasnovanog na traumi za adekvatno rješavanje potreba žrtava.	Organizacije koje vode preživjeli. Preživjeli.	Konsultacije.
Pružanje usluga žrtvama: <ul style="list-style-type: none"> • Prijem žrtava. • Podrška u skloništu. • Proces reintegracije. • Teerenske (Outreach) aktivnosti. 	Organizacije koje vode preživjeli. Preživjeli koji su prošli dodatnu obuku.	Konsultacije. Direktno učešće.
Podrška žrtvama prije, tokom i nakon suđenja.	Organizacije koje vode preživjeli. Preživjeli.	Konsultacije. Direktno učešće.
Izgradnja kapaciteta: <ul style="list-style-type: none"> • Obuka profesionalaca za rad sa žrtvama trgovine ljudima. • Osiguravanje visokih standarda podrške žrtvama na prvoj linij 	Organizacije koje vode preživjeli. Preživjeli koji su prošli dodatnu obuku ili imaju iskustvo u obrazovnim aktivnostima.	Konsultacije. Studije slučaja. Direktno učešće.

Podizanje svijesti i obrazovne aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • Održavanje treninga, • Edukativni razgovori i diskusije sa djecom i grupama u riziku. 	Pozorišne predstave grupa preživjelih. Organizacije koje vode preživjeli. Preživjeli.	Konsultacije. Studije slučaja. Direktno učešće.
---	---	---

Korak 2: Razgovarajte sa preživjelim a i zajedno osmislite akciju (procedura, usluga, obuka, kampanja, itd.).

Primjeri potencijalnih radnji:

Područje djelovanja	Akcija	Uključenost preživjelih
IDENTIFIKACIJA: Efikasni načini pristupa potencijalnim žrtvama. Efikasan pristup da se odgovori na poziv za pomoć. Efikasan pristup povećanju samoidentifikacije žrtava. Efikasne procedure ulaska i inicijalnog upućivanja.	1. Ažuriranje procedura za prvi kontakt sa potencijalnom žrtvom i prvo upućivanje. 2. Sprovođenje terenskih aktivnosti: pružanje informacija o trgovini ljudima i mogućem izlazu.	Pružanje konsultacija i povratnih informacija o postojećim procedurama, pristupima, praksama itd. Učestvujte ili sprovedite terenske aktivnosti.
PODRŠKA ŽRTVAMA: Skup usluga koje su dostupne u NRM odražavaju potrebe žrtava. Adekvatno razvijene usluge za trenutnu i dugoročnu podršku, kao odgovor na potrebe žrtava. Adekvatan pristup uslugama.	1. Prikupljanje redovnih povratnih informacija o kvalitetu i efektivnosti usluga koje se pružaju u okviru NRM-a od korisnika usluga. 2. Dodavanje preživjelih kao članova radnih grupa posvećenih razvoju, praćenju i evaluaciji usluga. 3. Preživjeli su u direktnom kontaktu/ podržavaju žrtve: <ul style="list-style-type: none"> - U periodu boravka (u kriznom/urgentnom centru, u skloništu). - Tokom krivičnog postupka. - Tokom priprema za sudski postupak i dr. 	Pružanje konsultacija i povratnih informacija o postojećim procedurama, pristupima, praksama itd. Pisana ili usmena povratna informacija (odgovaranje na upitnik). Pružanje direktne podrške žrtvama.

<p>POVRATAK: Bezbjedan povratak koordiniran sa žrtvom i sa stranom koja prima.</p> <p>Razrađen i temeljno praćen plan povratka.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prikupljanje povratnih informacija od žrtava o njihovom iskustvu povratka u mjesto porijekla. 2. Uključivanje preživjelih u razvoj ili modifikaciju postupka povratka pružanjem povratnih informacija o njegovoj djelotvornosti. 	<p>Pružanje konsultacija i povratnih informacija.</p> <p>Pisana ili usmena povratna informacija (odgovaranje na upitnik).</p>
<p>REINTEGRACIJA: Adekvatne usluge koje pokrivaju dugoročne potrebe žrtve.</p> <p>Realan individualni plan reintegracije koji odgovara potrebama žrtve.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Redovno prikupljanje povratnih informacija od žrtava o njihovom iskustvu reintegracije. 2. Pokretanje akcija zastupanja i prikupljanja sredstava za dugoročne usluge podrške i mogućnosti za život za žrtve. 3. Iniciranje dugoročne podrške žrtvama (grupe, klubovi, individualni sastanci, itd.). 	<p>Pružanje konsultacija i povratnih informacija.</p> <p>Svjedočenja preživjelih.</p> <p>Studije slučaja.</p> <p>Pružanje direktne podrške žrtvama.</p>

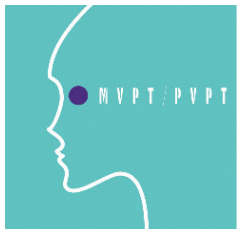

Dokumenti i obrasci: [Aneks 5](#)

1. Primjeri uključivanja preživjelih u različite faze NRM-a.
2. Upitnik za prikupljanje povratnih informacija od žrtava (vidi [Aneks 6](#)).

Primjer: Kosovo* , Peer-to-peer podrška preživjelima.

Centar za zaštitu žrtava i prevenciju trgovine ljudima (PVPT) u Prištini uspostavio je vršnjačku obuku i program podrške za žrtve trgovine ljudima. Preživjeli, koji su završili rehabilitacioni program organizacije, obezbjeđuju osnovnu obuku za ostale preživjele smještene u Centru. Podržavaju i druge preživjele u razvoju novih vještina kao što su osnovne vještine engleskog jezika, osnovne vještine rada na računaru, stalna pomoć u školskim časovima itd. Ovakve aktivnosti uveliko doprinose podizanju samopouzdanja i razvoju ličnih vještina učesnika.

<http://www.pvptcenter.net/>

<https://womensnetwork.org/members/center-for-protecting-victims-and-preventing-traffic>

Praksa O3: Prikupljanje povratnih informacija od korisnika usluga i od preživjelih

Prikupljanje podataka o implementaciji usluga za žrtve trgovine ljudima je ključni korak ka osiguravanju adekvatne brige usmjerene na žrtvu. Ovo je takođe metod uključivanja preživjelih u evaluaciju, dizajn i pružanje usluga. Srpska NVO ASTRA „zalaže se za uvođenje anketa o zadovoljstvu ili drugih alata za konsultovanje klijenata o uslugama koje se pružaju kroz NRM “.³¹

Cilj: Osigurati pružanje adekvatnih usluga i podrške usmjerenih na žrtve, kao i razvoj političkih dokumenata i studija o preživjelima.

Uključeni akteri: Kancelarija koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, nevladine zainteresovane strane za borbu protiv trgovine ljudima – pružaoci usluga, korisnici NRM usluga.

Sadržaj: Traženje povratnih informacija od preživjelih. Svrha ovog zahtjeva može uključivati:

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je za Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i misljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

31 Liliana Sorrentino (2019), *Assessment of the National Referral Mechanism for Victims of Trafficking In the Republic of Serbia*, published by ASTRA.

- Revizija NR.
- Razvoj NAP
- Razvoj nove strategije za borbu protiv trgovine ljudima.
- Svrhe izvještavanja.
- Studije i istraživanja.
- Ostalo.

Korak 1: Definišite svrhu traženja povratnih informacija od preživjelih. Na osnovu toga odredite najefikasniji način:

- Lični intervju.
- Grupne konsultacije (fokus grupa).
- Pisana povratna informacija.

Korak 2: Shodno tome, osmislite skup pitanja za dobijanje informacija od preživjelih.

Korak 3: Čuvajte podatke u skladu sa važećim zakonima i internim pravilima vaše institucije/organizacije. Ako nije ključno za svrhu, izbjegavajte prikupljanje ličnih podataka. Šifrirajte intervju/pisane povratne informacije.

Dokumenti i obrasci: [Aneks 6](#)

1. Obrazac za prikupljanje povratnih informacija od korisnika usluga.

Primjer: Bugarska, Procjena implementacije NRM-a.

U periodu 2016-2017, ICMPD-ev Program za borbu protiv trgovine ljudima je sproveo procjenu implementacije bugarskog NRM-a. Procjenu su pomogli Fondacija Animus Association/La Strada Bulgaria i Bugarska komisija za borbu protiv trgovine ljudima. Metodologija procjene je predviđela intervju sa akterima u borbi protiv trgovine ljudima, dijelom NRM-a i sa preživjelima koji su koristili usluge koje pruža NRM. ICMPD je kontaktirao glavne pružaoce usluga za žrtve trgovine ljudima zahtjevom da se omoguće sastanci sa žrtvama trgovine ljudima koji su koristili usluge i pristali da budu intervjuisani u svrhu procjene. Tim je stupio u kontakt sa 10 osoba koje su bile korisnici usluga dugotrajne reintegracije ili su već izašle iz NRM sistema podrške.

Neke intervjuje je obavio lokalni istraživač ICMPD-a sa velikim iskustvom u socijalnom radu i savjetovanju žrtava nasilja, druge je obavilo osoblje jednog od skloništa koje finansira država i jedne jedinice za krizni smještaj. Pitanja su pratila glavne faze upućivanja žrtava u cilju dobijanja informacija o nekoliko aspekata: 1) Da li su ispoštovane sve procedure formulisane u okviru NRM-a adekvatne žrtvi, kao i ponuđene sve neophodne usluge. 2) Step en korisnosti procedura i usluga prema žrtvi. 3) Najkorisnije iskustvo za žrtvu i ono najneadekvatnije. 4) Preporuke za poboljšanje.

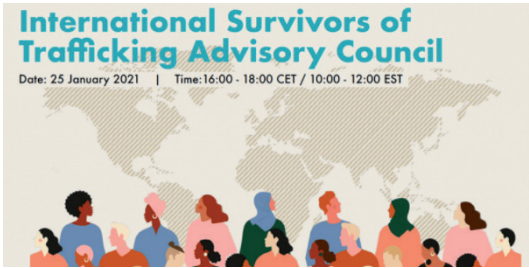
Pored toga, ATP tim je prikupio osam studija slučaja od nekoliko nevladinih organizacija koje predstavljaju različite aspekte upućivanja žrtava i izazove sa posebnim ranjivostima.

Uključivanje povratnih informacija žrtava (direktnih i indirektnih) na njihovom putovanju kroz NRM dodalo je značajnu vrijednost razumijevanju izazova operativnog odgovora. Takođe su potvrđeni elementi koji su pokazali da dobro rade elementi i koje treba dalje podržavati i dopunjavati.

F . Primjeri inicijativa koje vode preživjeli

Ovo poglavlje predstavlja nekoliko uspostavljenih i potpuno operativnih organizacija preživjelih i inicijativa koje vode preživjeli. Njihov rad je bio inspiracija u procesu izrade aktuelnog dokumenta.

1. Savjetodavno tijelo preživjelih - **Međunarodni savjetodavni odbor za žrtve trgovine ljudima (ISTAC).**

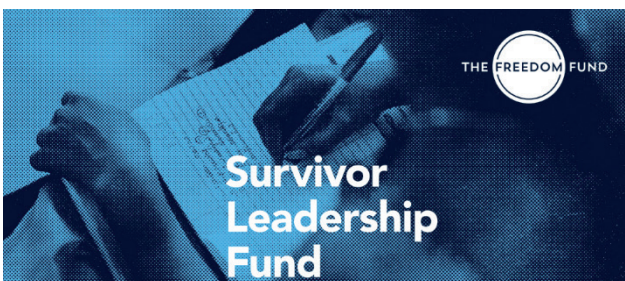
U januaru 2021. godine, Kancelarija OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) pokrenuo je **Međunarodni savjetodavni odbor za žrtve trgovine ljudima (ISTAC)**, koji se sastoji od 21 osobe koje su preživjele trgovinu ljudima iz čitave regije OSCE-a. ISTAC ima za cilj da pomogne radu ODIHR-a u borbi

protiv trgovine ljudima. Osnovan je s dužnom pažnjom na raznolikost u smislu stručnosti, pola i geografske lokacije. Uloga ISTAC-a je da:

- Pruža savjete, smjernice i preporuke ODIHR-u, a preko ODIHR-a članicama OSCE-a, o pitanjima koja se odnose na borbu protiv trgovine ljudima, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
  - (Nacrt) zakonodavstva, politike i prakse;
  - Sprovođenje relevantnih obaveza OEBS-a;
  - Istraživanje, izradu i/ili pregled materijala koji se odnosi na međunarodni normativni okvir u oblasti borbe protiv trgovine ljudima;
  - Obrazovne napore i napore na izgradnji kapaciteta koje je ODIHR preduzeo u implementaciji svojih napora na CTHB u regiji OSCE-a;
- Pružiti smjernice liderima preživjelih o potrebnim alatima za podsticanje rasta mreža preživjelih;
- Promovisati standardizaciju terminologije koja se odnosi na preživjele unutar okvira za borbu protiv trgovine ljudima.

2. Finansiranje inicijativa koje vode preživjeli - **Survivor Leadership Fund - Freedom Fund**

Fond za lidere preživjelih je osnovao Freedom Fund. Ima za cilj da podigne i podrži

organizacije koje vode preživjele pružanjem neograničenih grantova organizacijama koje vode preživjele sa proživljenim iskustvom eksploatacije (uključujući trgovinu ljudima, prisilni rad, ropški rad ili prisilni brak). Ovo je

nov, inovativan pristup finansiranju organizacija koje vode preživjeli, zasnovan na povjerenju.

Freedom Fund podržava rukovodstvo onih pojedinaca koji su iskusili eksploataciju i ugnjetavanje i prepoznaje da inicijative koje vode oni sa živim iskustvom igraju vitalnu ulogu u zadovoljavanju potreba žrtava i preživjelih eksploatacije.

Organizacije koje predvode preživjeli takođe su u idealnom položaju da pruže stručnost i vođstvo u borbi protiv sistema i praksi koje omogućavaju opstanak modernog ropstva. Ipak, organizacije na čijim se ključnim pozicijama nalaze oni koji su preživjeli moderno ropstvo su rijetke. One organizacije koje postoje često se bore za pristup osnovnom finansiranju koje im omogućava da postanu održive i uspješne organizacije. Prečesto su blokirani zahtjevima tradicionalnih donatora i uskraćen im je prostor za izgradnju i rast kao organizacija.

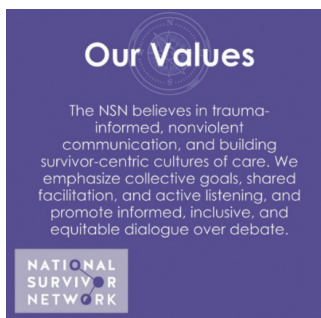
Organizacije mogu koristiti grant kako god misle da je najbolje da izgrade svoje kapacitete i poboljšaju svoj uticaj. Neograničeni grant iz Survivor Leadership Funda korak je ka vraćanju moći na one koji su najviše pogođeni – i omogućava im da naprave stvarnu razliku u borbi protiv modernog ropstva.

Ko se može prijaviti: Organizacije koje imaju jednu ili više osoba na rukovodećim pozicijama koje su imale iskustvo eksploatacije imaju pravo da se prijave. Rukovodeće pozicije mogu uključivati direktore, zamjenike direktora, više rukovodstvo i šefove odjela.

Prvi krug prijave završen je u oktobru 2021. Organizacije koje predvode preživjeli u Etiopiji, Keniji ili Ugandi mogle su se prijaviti za grantove od 15 000 USD.³²

3. Političke akcije preživjelih - **National Survivor Network i LA Survivor Network Resilient Voices.**

National Survivor Network i LA Survivor Network Resilient Voices su obje inicijative **Koalicije za ukidanje ropstva i trgovine ljudima.**³³

Ova mreža je mreža za članstvo, osnaživanje i profesionalni razvoj za osobe koje su preživjele trgovinu ljudima koje se bave liderstvom. Program Mreža se sastoji od preko 300 žrtava trgovine ljudima iz svih krajeva SAD-a, ali i drugih zemalja. Rad Mreže zasniva se na principima javnog zdravlja, ljudskih prava i smanjenja štete. Članovi su pojedinci koji su usklađeni s vrijednostima Mreže. Oblasti djelovanja su politika, zastupanje i obrazovanje. **NSN politički tim** radi na važnim međusektorskim pitanjima u okviru trgovine ljudima i uzima u obzir savezno zakonodavstvo koje

32 Freedom Fund (2021), *Survivor Leadership Fund*, brošura i letak. Survivor-Leadership-Fund-Brochure.pdf (freedomfund.org), Survivor-Leadership-Fund-Leaflet.pdf (freedomfund.org)

33 Glumci LA: <https://www.castla.org/>, <https://nationalsurvivornetwork.org/> i <https://nationalsurvivornetwork.org/la-survivor-network/>

identifikuje kao najvažnije u odgovoru na trgovinu ljudima i podrži i zaštiti žrtava i preživjelih trgovine ljudima.

Mreža vodi **Konsultantski biro/Speaker's Bureau**. Biro programima i organizacijama pruža informacije i savjete u vezi sa trgovinom ljudima i preživjelim. Konsultanti u Birou se angažuju kroz govore, konsultativne sastanke, pregled programa, razvoj nastavnog plana i programa i obuku, uvodna izlaganja.

LA Survivors Network Resilient Voices osnovana je 2004. godine. Ovo je grupa za umrežavanje i mogućnosti za preživjele koji su angažovani ili se pripremaju za vođstvo unutar pokreta protiv trgovine ljudima u Kaliforniji. Ne pruža upravljanje slučajevima, skloništa, terapije ili druge krizne usluge. Ovo je regionalni program razvoja liderstva koji obučava i organizira preživjele u Los Angelesu da iskoriste snagu svojih ličnih priča i iskustava kako bi otjelotvorili inače nevidljivo pitanje ljudskih prava.

Članovi Resilient Voicesa učestvuju u nastavnom planu i programu obuke koji uključuje zastupanje, izgradnju koalicija i organizovanje lokalne zajednice, javni nastup, vođenje u pravosudnim i zakonodavnim sistemima i medijsko zastupanje kako bi informisali javnost o postojanju ovog zločina i uticali na promjenu zakonodavstva.

Članovi su postali moćni zastupnici promjena. Uticaj njihovih glasova doveo je do razvoja jače zaštite za žrtve u kalifornijskim i saveznim zakonima protiv trgovine ljudima. Neki od uspjeha u zastupanju Mreže su:

Područja uspješnog zastupanja:

Zakonodavstvo   **Zakon 22 Skupštine Kalifornije, Kalifornijski zakon o zaštiti žrtava trgovine ljudima** — model zakona o trgovini ljudima.

Donošenjem SB 657, **Kalifornijskog zakona o transparentnosti u lancima snabdijevanja** iz 2010. godine, koji zahtijeva od velikih proizvođača i trgovaca u državi Kalifornija da otkriju svoje napore kako bi osigurali da se njihovi proizvodi u njihovim lancima ne proizvode korištenjem ropskog rada.

Zaštita žrtava   **Kampanja zelene karte** - Trajni legalni boravak u Sjedinjenim Državama kroz uspješan ubrzani proces osiguravanja zelenih karata koje su obećane žrtvama od 2000. godine, ali iste je uskratio odjel za imigraciju. Članovi poslaničke grupe prikupili su preko 2.500 potpisa i svjedočili pred članovima Kongresa Sjedinjenih Država. Nakon skoro decenije čekanja, žrtve trgovine ljudima počele su da dobijaju zelene karte 2009. godine.

Obrazovanje i podizanje svijesti

Gore navedeno je velika politička pobjeda, koja sada daje pravo preživjelima da traže veće plate, bolje poslove, punu integraciju u društvo i slobodu putovanja. Zbog ovih sloboda, članovi planiraju svoje akcije kako bi pronašli i organizovali druge preživjele, edukujući žene u njihovim matičnim zemljama o trgovini ljudima, i koristeći svoja moćna iskustva i vještine zastupanja kako bi uticali na politiku borbe protiv trgovine ljudima izvan granica SAD-a.

4. Međunarodne mreže predvođene preživjelima - **Footprint to Freedom**

Footprint to Freedom je organizacija koju predvode preživjeli sa strateškim ciljem 1) Osigurati da su pružaoci usluga svjesni nedostataka u trenutnom pružanju njege. 2) Olakšati kvalitetan razvoj usluga zbrinjavanja žrtava/preživjelih. 3) Razviti obuku za njegovatelje koju će voditi preživjeli. 4) Zalagati se za ljudska prava. Misija organizacije je

da prekine ciklus trgovine ljudima stvaranjem mogućnosti za preživjele da napreduju i promovišu angažman preživjelih, vodjstvo preživjelih da preuzmu vodeću ulogu u borbi protiv trgovine ljudima i osnaživanje do samodovoljnosti.

Organizacija je stvorila snažnu mrežu preživjelih lidera koji djeluju kao kreatori promjena i pouzdan izvor informacija koji utiču na usluge, politike i zakone.

Footprint to Freedom je uspostavio nekoliko mreža preživjelih:

East-African Survivors Network - regionalno koordinirana mreža žrtava trgovine ljudima sa savjetodavnim odborom koji se sastoji od obučениh osoba koje su preživjele trgovinu ljudima. Oni posreduju i savjetuju o situaciji trgovine djevojkama i ženama iz Istočne Afrike na Bliskom istoku. Veliki broj aktivnosti se realizuje u Ugandi, Ruandi i Keniji, među kojima su:

- **Centar za osnaživanje Survivors 4 Solutions u Ugandi (podrška za reintegraciju)** je centar u kojem preživjeli mogu učiti, uticati i osnažiti jedni druge uz obuku za posao, grupe usmjerene na brigu o traumi, mentorstva vršnjaka i vođstvo. Podržava dugoročnu reintegraciju obukom u profesionalnim i životnim vještinama, podržavajući zapošljavanje, stvarajući puteve samozapošljavanja, promovišući obrazovanje, lični razvoj itd.
- **Online liderstvo preživjelih da postane efikasan vođa preživjelih.** Preživjeli sudjeluju u nizu radionica, gdje uče vještine vođenja, dok se fokusiraju na ljudsku prevenciju. Časovi se sastoje od radionica na različite teme: Osnove trgovine ljudima, prelazak od žrtve do vođe, briga o sebi, upravljanje projektima, traume, sekundarne traume, javni govor, zastupanje, zakonodavstvo i politike protiv trgovine ljudima, etičko pripovijedanje, osnaživanje, i peer-to-peer mentorstvo.

Mreža vođena preživjelima u Holandiji - radi na promicanju osnaživanja, uključivanja i angažmana.

- **Survivor safe space** je grupa koju predvode preživjeli za nedokumentovane afričke preživjele seksualne žrtve u Holandiji i postoji od 2019. godine. Cilj je osigurati stabilnost, emocionalnu i fizičku sigurnost, te poštovanje preživjelih bez dokumenata koji pripadaju marginalizovanim grupama. Pružajući mentorstvo, duhovno ohrabrenje, relaciju mrežu i psihosocijalnu rehabilitaciju u kulturno orijentisanom pristupu, grupa njeguje veze između preživjelih različitih oblika trgovine ljudima kako bi izgradila pokret protiv trgovine ljudima u kojem su preživjeli na čelu.
- **Preživjeli za promjene** je projekat koji implementira Mreža u Holandiji. Lideri preživjelih rade zajedno sa profesionalcima za borbu protiv trgovine ljudima kako bi izgradili organizacije koje su informisane o žrtvama trgovine ljudima kako bi bolje služile žrtvi i preživjelima, zastupajući uključivanje preživjelih kako bi zajedno kreirali prakse osjetljive na traumu i promovisali liderstvo i doprinos preživjelih žrtava trgovine ljudima. <https://footprinttofreedom.org/>

Bibliografija

Arnstein, S. (1969), *Lestvice građanskog učešća*. *Jrnl Američkog instituta za planere*, 35:216–24.

Augustine, K. (2019), *Razlika između „žrtve“ i „preživelog“*, članak u *Daili Northvestern*, Univerzitet Nortvestern.

Savet Evrope (2005), *Konvencija o borbi protiv trgovine ljudima* <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/197>

Savet Evrope (2019), *GRETA, Pomoć žrtvama trgovine ljudima. Tematsko poglavlje 8. opšteg izveštaja o GRETA-inim aktivnostima.*

Različiti i jednaki (2020), *Analiza i mapiranje nacionalnih mehanizama za upućivanje radi zaštite žrtava trgovine ljudima u šest MARRI učesnika.*

Različiti i jednaki (2020), *Izveštaj o osnovnom istraživanju o informacijama o NRM i učešću MARRI učesnika*

Freedom Fund (2021), *Survivor Leadership Fund, Brošura i letak. Survivor-Leadership-Fund-Brochure.pdf* (freedomfund.org), *Survivor-Leadership-Fund-Leaflet.pdf* (freedomfund.org)

Guijt, I. (2014). *Participativni pristupi, metodološki izveštaji: evaluacija uticaja 5, Kancelarija za istraživanje UNICEF-a.*

Hart, Roger A. (1992), *Dečje učešće: od simbolizma do građanstva*, UNICEF.

Hazard, Laurent i Audouin, Elise (2016), *Participativni pristup: definicija.* <https://dicoagroecologie.fr/en/encyclopedia/participatory-approach/>

IAP2, *Stubovi za učešće javnosti, Brošura.* <https://www.iap2.org/mpage/Home>

ICMPD (2021), *Razvoj i praćenje nacionalnog odgovora na borbu protiv trgovine ljudima. Vodič za praktičare.* <https://www.icmpd.org/our-work/capacity-building/anti-traffickingprogramme>

ICMPD (2009), *Smernice za razvoj transnacionalnog mehanizma za upućivanje na žrtve trgovine ljudima: Jugoistočna Evropa.* <https://www.icmpd.org/publications/publications/2009/>

ICMPD (2007), *Slušanje žrtava. Iskustva identifikacije, povratka i pomoći u Jugoistočnoj Evropi.*

ICMPD (2010), *Studija o iskustvima nakon trgovine ljudima u Češkoj, Mađarskoj, Italiji i Portugalu.*

Kathrin S. Kuick, Martha S. Feldman (2011), *Distinguishing Participation and Inclusion*, *Journal of Plannin Education and Research* 31(3):272-290.

Nacionalni centar za obuku i tehničku pomoć o trgovini ljudima (2018), *Priručnik za izgradnju organizacija koje su informisane o preživjelim. Resursi zasnovani na traumama i prakse informisane o žrtvama za podršku i saradnju sa žrtvama trgovine ljudima kao profesionalcima.*

Sorentino, Lilijana (2019), *Procena nacionalnog referalnog mehanizma za žrtve trgovine ljudima u Republici Srbiji*, izdavač ASTRA.

Surtees, R. (2014), *Re/integracija žrtava trgovine ljudima. Rad sa decom i omladinom žrtvama trgovine ljudima*, NEKSUS Institut.

OHCHR (2002), *Preporučeni principi i smjernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima*, E/2002/68/Add.1.

OHCHR (2018), *Smernice za države o efektivnoj primeni prava na učešće u javnim poslovima.*

OSCE/ODHIR (2004), *Nacionalni mehanizmi za upućivanje: Udruživanje napora za zaštitu prava žrtava trgovine ljudima – Praktični priručnik.*

OSCE/ODHIR (2020), *ODIHR-ov Međunarodni savetodavni savet za žrtve trgovine ljudima (ISTAC). Pregled.* https://www.osce.org/files/f/documents/2/2/485315_0.pdf

OSCE/ODHIR (2022), *Nacionalni mehanizam za upućivanje, Udruživanje napora za zaštitu prava žrtava trgovine ljudima – Praktični priručnik, drugo izdanje.* OEBS/ODIHR, ISTAC poziv za članove.

UNICEF (2006), *Smernice o zaštiti dece žrtava trgovine ljudima.*

UN WOMEN, *Virtuelni centar znanja za okončanje nasilja nad ženama i devojčicama* <https://www.endvawnow.org/en/articles/1790-victim-survivor-centred-approach.html>

Vitkin, Rachel and Robjant, Kati, Dr., Helen Bamber Foundation (2022), *Kodeks ponašanja zasnovan na traumama za sve profesionalce koji rade sa žrtvama trgovine ljudima i ropstva, drugo izdanje. Kodeks ponašanja na osnovu informacija o traumama (TICC) | Helen Bamber*

World Vision (2021), *Oснаživanje dece i mladih na globalnoj sceni: zamke pristupa jednokratnog učešća.* <https://www.wvi.org/stories/child-participation/empowering-children-and-young-people-global-stage-pitfallsone-time>

Veb sajтови:

360° Participation Model: <https://360participation.com/#main>

APRAMP, LIBRE Collection: <https://apramp.org/apramp-ulises-merida-y-reale-presentan-la-coleccion-libre-en-la-mbfwmadrid-el-proximo-10-de-abril/>

APRAMP, LIBRE Collection, YouTube: <https://youtu.be/kT-gXclkfZ0>

Cast LA: <https://www.castla.org/> , <https://nationalsurvivornetwork.org/> and <https://nationalsurvivornetwork.org/la-survivor-network/>

Centers for Disease Control and Prevention (CDC), (2020): https://www.cdc.gov/cpr/infographics/6_principles_trauma_info.htm

Freedom Fund: [Survivor Leadership Fund - Freedom Fund](#)

Sanar Institute: <https://sanar-institute.org/>

U.S.Department of State: [U.S. Advisory Council on Human Trafficking - United States Department of State](#)

Aneks 1

1.1. Alat za procjenu potencijala za implementaciju dobrih praksi. Ovaj alat vodi procjenu da li se određena praksa može replicirati u novom kontekstu.

Kratak opis prakse: .....

	Pitanja koja treba postaviti	Odgovori
Relevantnost prakse		
Problem	Koji problem treba da rješi praksa?	
Ciljne grupe	Ko su primaoci ove prakse? Molimo da dostavite detaljne informacije o grupama.	
Dostignuće	Koji je domet prakse?	
Rezultati	Koji rezultati bi se mogli postići primjenom prakse?	
Primjenjivost prakse		
Organizaciona stručnost i kapacitet	Molimo navedite koja institucija/ organizacija treba da implementira praksu – vladina (koji sektor), NVO , međunarodna? Da li je praksa u skladu sa organizacionom strategijom, vizijom? Koje je tematsko znanje potrebno?	
Finansijski, administrativni, ljudski tehnički preduslovi	Molimo opišite koji su zahtjevi koje agencija za implementaciju mora imati: (a) Budžet /izvor budžeta; (b) Osoblje – da li su potrebni dodatni stručnjaci ili se zadaci mogu dodijeliti osoblju koje je već zaposleno; (c) Tehnička oprema (kakva)?	
Posebne zakonske odredbe	Da li praksa zahtijeva posebne zakonske odredbe za implementaciju? Na kom nivou (centralni, lokalni)?	

<i>Kontekst</i>		
<i>Potencijalni rizici i moguća rješenja</i>	<p>Postoje li potencijalni rizici koje treba uzeti u obzir pri implementaciji prakse? Molim vas, detaljnije.</p> <p>Koje mjere treba poduzeti da bi se spriječili potencijalni rizici?</p>	
<i>Politička podrška</i>	<p>Da li je potrebno donijeti bilo kakve političke odluke da bi se uspostavila i implementirala praksa? Koja vrsta?</p> <p>Postoje li političke okolnosti koje bi mogle unaprijediti implementaciju prakse? Molim vas, detaljnije.</p>	
<i>Kontekst i prilagodljivost</i>	<p>Je li praksa povezana s vašim specifičnim kontekstom?</p> <p>Postoje li faktori koji bi ga mogli učiniti uspješnim? Molimo detaljnije.</p> <p>Na primjer: (a) Administrativni kontekst (vrsta administracije); (b) Društveni kontekst (društvene norme, propisi, itd.); (c) Politički kontekst (trenutna politička agenda na centralnom/ lokalnom nivou) itd.</p>	

Aneks 2

2.1. Aspekti rada sa osobama koje su preživjele traumatske događaje.

Ova tabela je kreirana na osnovu Kodeksa ponašanja za sve profesionalce koji rade sa žrtvama trgovine ljudima i ropstva zasnovanog na traumi, koji su razvile Rachel Witkin i dr. Katy Robjant .

„Metode rada zasnovane na traumi zasnovane su na razumijevanju štetnih efekata traumatskih iskustava, zajedno sa osnovnim principima saosjećanja i poštovanja.”³⁴

Iako je Kodeks ponašanja fokusiran na rad sa žrtvama, većina principa bi se mogla primijeniti na interakciju sa preživjelim traumatskih događaja, uklj. THB.

Povjerenje	<p>Uspostavite i održavajte međusobni odnos povjerenja sa preživjelim u bilo kojem radnom kontekstu ili okruženju.</p> <p>Zadržite dosljedan osjećaj smirenosti, sigurnosti i bezbjednosti tokom cijelog rada.</p>
Sigurnost	<p>Tehnika ‘ovdje i sada’</p> <p>Imajte na umu da razgovor o traumatskim istorijama i ponavljanju vlastite priče mogu biti uznemirujući i preteški za preživjele, a to može pogoršati postojeće psihološke probleme. Ako preživjeli postanu uznemireni ili preopterećeni u bilo kojem trenutku tokom sastanka, korisna tehnika je da brzo vratite fokus na ‘ovdje i sada’. Ovo može imati efekat unošenja smirenosti.</p>
Svjesnost	<p>Budite svjesni potencijalnih situacija koje mogu uzrokovati uznemirenost i ponovnu traumatizaciju. Smanjite rizik od izlaganja njima.</p>
Poštovanje	<p>Pokažite odnos poštovanja prema iskustvima preživjelih.</p>

³⁴ Rachel Witkin and Dr. Katy Robjant, Helen Bamber Foundation (2022), The Trauma-Informed Code of Conduct for all Professionals Working with Survivors of Human Trafficking and Slavery, Second Edition: Trauma Informed Code of Conduct (TICC) | Helen Bamber

Aneks 3

3.1. Lista potencijalnih funkcija savjetodavnog tijela.

Ova lista je prijedlog za potencijalna područja rada i funkcije savjetodavnog tijela. Na osnovu identifikovanih potreba, savjetodavno tijelo može se fokusirati na jednu oblast i/ili jednu funkciju, ili može pokrivati nekoliko područja djelovanja i/ili obavljati više funkcija.

Funkcije savjetodavnog tijela moraju biti identifikovane prije nego što se tijelo zvanično uspostavi. Nakon evaluacije, funkcije bi se mogle revidirati. Spisak nije konačan.

Oblast rada	Funkcije
Pravni i politički odgovor na borbu protiv trgovine ljudima	<ol style="list-style-type: none"> Savjeti, povratne informacije, preporuke za: <ul style="list-style-type: none"> Proces evaluacije NRM-a, SOP-ova, strategija za borbu protiv trgovine ljudima, PoA, politika vezanih za trgovinu ljudima, itd. Proces razvoja novih strategija za borbu protiv trgovine ljudima, PoA itd. i proces revizije NRM-a, SOP-a itd. Zastupanje i preporuke za promjene politike i zakonodavstva.
Podrška žrtvama trgovine ljudima	<ol style="list-style-type: none"> Pružiti direktnu podršku u tekućem radu sa žrtvama – rad sa žrtvama u skloništima i kriznim jedinicama, podrška žrtvama u pripremi za sudske procese, za svjedočenje, podršku socijalnom radu i adaptaciju žrtava nakon izlaska iz mreže podrške, itd. Podrška reintegraciji žrtava – prikupljanje sredstava za pakete podrške, grantovi za reintegraciju žrtava itd.
Prevenција i podizanje svijesti	<ol style="list-style-type: none"> Učestvujte u podizanju svijesti i edukativnim akcijama za: <ul style="list-style-type: none"> Opšta javnost. Ranjive grupe. Rad sa medijima.
Izgradnja kapaciteta profesionalaca	<ol style="list-style-type: none"> Pružanje savjeta u oblikovanju sadržaja obuke za profesionalce koji rade sa žrtvama trgovine ljudima. Učestvovanje kao predavač u aktivnostima obuke.

3.2. Kriterijumi za izbor članova savjetodavnog tijela ³⁵.

U tabeli su dati mogući kriterijumi za izbor članova savjetodavnog tijela. Kriterijume za odabir treba izabrati i prilagoditi u skladu sa djelokrugom i funkcijama savjetodavnog tijela.

<p>Iskustvo</p>	<p>Kandidati bi trebali biti oni koji su preživjeli trgovinu ljudima. Imenovanje kandidata treba biti procesuirano uz razumijevanje motivacije kandidata da se prijavi i sa potrebnom osjetljivošću prema oporavku kandidata od traume.</p>
<p>Stručnost</p>	<p>U zavisnosti od fokusa i delokruga savjetodavnog tela, kandidati bi trebalo da budu u stanju da pokažu iskustvo u:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Zastupničkom radu protiv trgovine ljudima, pružanju podrške žrtvama, inicijativama za podizanje svijesti itd. ☐ Oblastima vezanim za trgovinu ljudima – pravo, krivično pravosuđe, socijalni rad, zdravstvo, obrazovanje, itd. <p>Tamo gdje oni nisu razvijeni, kandidati bi trebali pokazati istinski interes za to.</p>
<p>Aktivno učešće</p>	<p>Kandidati bi trebali biti u mogućnosti da pokažu svoje aktivno učešće u mrežama preživjelih, inicijativama koje vode preživjele, itd.</p> <p>Tamo gdje oni nisu razvijeni, kandidati bi trebali pokazati istinski interes za to.</p>
<p>Uravnotežena zastupljenost</p>	<p>Odabir kandidata mora osigurati rodnu ravnotežu.</p> <p>U zavisnosti od fokusa savjetodavnog odbora, izbor kandidata bi mogao da obezbijedi i geografsku zastupljenost (zemalja, ili pokrajina/područja, itd.) i raznolikost stručnosti.</p>

35 Na osnovu OSCE/ODIHR, ISTAC Poziv za članstvo.

3.3. Prijavni obrazac za članove savjetodavnog odbora/grupe.

Obrazac za prijavu za članove Savjetodavnog tijela

(Šablon)³⁶

Opšti podaci o kandidatu		
Ime	Prezime	Godine
Datum rođenja (dd.mm.gggg)	Mjesto rođenja	Nacionalnost
Broj telefona	E-mail adresa	

Pitanja
1. U slučaju da ste bili aktivni u oblasti borbe protiv trgovine ljudima (ili u nekoj drugoj srodnoj oblasti), navedite informacije o svom radu:
2. Molimo opišite zašto smatrate da ste prikladni da služite kao član [.....]:
3. Molimo objasnite kako vaša lična priča utiče na vašu motivaciju da radite na polju borbe protiv trgovine ljudima i da postanete član [.....]:
4. Dodatne informacije koje bi bile korisne za vašu prijavu na [...]:

Imajte na umu da [.....] nije opremljen da djeluje kao primarna grupa za emocionalnu podršku niti nudi usluge podrške. U slučaju potrebe, trebali biste biti u mogućnosti da se obratite svom sistemulične podrške. Ako ga nemate, razmislite o uspostavljanju takvog.

Ako nisam izabran za člana [.....], zainteresovan sam da budem informisan o dešavanjima i aktivnostima u borbi protiv trgovine ljudima koje sprovodi [.....] putem e-mail adrese navedene u ovom obrascu za prijavu.

Datum: _____ Potpis: _____

36 Obrazac je zasnovan na ISTAC obrascu za prijavu.

3.4. Interni pravilnik Savjetodavnog odbora za žrtve/potencijalne žrtve trafikinga

Albanske vlasti su ljubazno dale ovaj dokument da se koristi kao primjer dobre prakse u MARRI Učesnicima.

(Neslužbeni prijevod)

NACRT UREDBE

O ORGANIZACIJI I FUNKCIONISANJU SAVJETODAVNOG ODBORA ZA ŽRTVE/ POTENCIJALNE ŽRTVE TRAFIKINGA

U skladu sa tačkom 2. Ugovora br. 2931 Protokol, od 08.04.2019.godine Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trafikinga „O osnivanju i funkcionisanju Savjetodavnog odbora za žrtve/potencijalne žrtve trafikinga“ usvojena je Uredba o radu i organizaciji Savjetodavnog odbora za žrtve trafikinga. / Moguća žrtva trgovine ljudima.

POGLAVLJE I

OPŠTE ODREDBE

Član 1

Svrha uredbe

Svrha ove uredbe je da definiše pravila i detaljne dužnosti organizacije, funkcionisanja i odnosa Savjetodavnog odbora za žrtve/potencijalne žrtve trafikinga (BKVT), angažovanog na prevenciji i reintegraciji žrtava/potencijalnih žrtava trafikinga.

Član 2

Ciljevi uredbe

Svrha izrade i usvajanja ovog pravilnika je:

- a. Stvoriti neophodan regulatorni okvir za implementaciju koordinisanijeg i efikasnijeg funkcionisanja BKVT-a;
- b. Uspostaviti sveobuhvatan mehanizam savjetovanja sa aktivnom ulogom samih žrtava trgovine ljudima koje su reintegrirane i/ili su u procesu reintegracije;
- c. Skrenuti pažnju BKVT-u na povećanje partnerstva državnih institucija sa civilnim društvom u aktivnostima podizanja svijesti, prevencije i borbe protiv trafikinga;
- d. Omogućiti profesionalizam i dosljednost;
- e. Omogućiti povećanu zastupljenost žrtava trgovine ljudima u svim fazama donošenja odluka, kreiranja politika, politike, programi i aktivnosti za borbu protiv trafikinga.

Član 3

Saradnja

- a. Članovi BKVT-a se rukovode principom izgradnje pozitivnih odnosa, saradnje i

razumijevanja između njih, kao i drugih aktera uključenih u borbu protiv trgovine ljudima;

b. Članovi BKVT-a svoju aktivnost ostvaruju u punom partnerstvu sa civilnim društvom i državnim institucijama.

POGLAVLJE II

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA BKVT

Član 4

Osnivanje Odbora

a. BKVT je osnovan naredbom br. 2931prot, od 08.04.2019, Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima „O osnivanju i funkcionisanju Savjetodavnog odbora za žrtve/potencijalne žrtve trafikinga“.

b. BKVT je uspostavljen da nadgleda i koordinira sve aktere (državne i nedržavne) i akcije protiv trafikinga, kao i obim rada na zaštiti, prevenciji i reintegraciji žrtava/potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

Član 5

Sastav Odbora

a. BKVT se sastoji minimum 3 osobe;

b. Broj članova BKVT-a će uvijek biti (3, 5 ili 7 članova maksimalno) kako bi se olakšao proces donošenja odluka;

c. Nacionalni referalni mehanizam za žrtve/potencijalne žrtve trgovine ljudima (NRM) će biti tačka podrške za BKVT. Članovi NRM-a ili druge neprofitne organizacije koje podržavaju i doprinose u ovoj oblasti mogu prisustvovati sastancima BKVT-a kao gosti;

d. Članovi BKVT moraju biti državljani Albanije ili stranci koji legalno borave u Albaniji;

e. Članovi BKVT-a ostaju na funkciji na period od 2 godine sa pravom ponovnog izbora;

f. Članovi BKVT-a moraju biti stariji od 16 godina uz odobrenje zakonskog staratelja.

Član 6

Izbor članova

a. Kandidati za članove odbora mogu biti samopredloženi ili predloženi od strane organizacija aktivnih u oblasti borbe protiv trafikinga;

b. Članovi NRM glasaju za članove odbora. Odbor će biti izabran na dvogodišnji mandat. Koordinator akcija protiv trgovine ljudima će upravljati procesom odabira. Da bi se olakšala rasprava o potencijalnim kandidatima, organizacije koje pružaju usluge podrške žrtvama trebale bi da izvrše selekciju uspješnih slučajeva koji će biti dio procesa selekcije Odbora;

- c. Lista kandidata se dostavlja Upravi koja koordinira nacionalni odgovor na borbu protiv trgovine ljudima najmanje 10 radnih dana prije sastanka NRM-a;
- d. BKVT će između svojih članova izabrati predsjedavajućeg(e) koji ima pravo da ostane na funkciji jednu godinu sa pravom da bude ponovo izabran po drugi put;
  - a. Predsjednik BKVT-a se bira prostom većinom članova BKVT-a i tajnim glasanjem;
  - b. Odbor može birati i osobe na druge funkcije (sekretar(e)) ako smatra odgovarajućim.

Član 7

Status članova Odbora

- a. Članovi BKVT-a se ni u kom slučaju neće smatrati državnim službenicima i neće primati nikakvu nadoknadu osim nadoknade troškova za put ili smještaj;
- b. Angažman u BKVT-u će biti dobrovoljan.

Član 8

Kriterijumi za izbor članova Odbora

- a. Članovi BKTV-a moraju biti odvojeni od programa reintegracije i ili biti u procesu održive reintegracije, prema procjeni pružatelja usluga, biti reintegrirani u društvo i biti u mogućnosti da postanu aktivni dio BKVT-a (Moramo osigurati da njihovo učešće bude dobrovoljno i ne utiče na njihove živote ili njihov novi društveni status nakon trafikinga);
- b. Moraju dobrovoljno da pristanu da budu članovi BKVT-a, da pokažu motivaciju za angažovanje u BKVT-u u skladu sa misijom i opisom posla Odbora;
- c. Moraju se složiti da primjenjuju utvrđene norme vezane za povjerljivost i etiku rada BKVT-a;
- d. Moraju posjedovati dovoljno znanja iz oblasti pravosuđa, socijalne zaštite, zaštite djece itd.;
- e. Moraju imati dobre komunikacijske vještine i mogu biti u mogućnosti da daju svoj doprinos predlaganjem promjena potrebnih za poboljšanje situacije VT/VMT;
- f. Oni su nezavisni i nepristrasni u vršenju svojih funkcija kao članovi BKVT-a;

POGLAVLJE III

DUŽNOSTI I ODGOVORNOSTI BKVT

Član 9

Dužnosti i odgovornosti BKVT

Prilikom izvršavanja svojih aktivnosti, BKVT ima sljedeće dužnosti i odgovornosti:

- a. BKVT će funkcionisati kao savjetodavna struktura u odnosu na pitanja prevencije i borbe protiv trgovine ljudima lično, od žrtve do žrtve, prema Kancelariji nacionalnog anti-trafiking koordinatora;

- b. članovi BKVT će pripremati predloge u procesu izrade nacрта politika i programa za žrtve trafikinga. Ovo je jedini način na koji će politike i programi za zaštitu i reintegraciju žrtava biti obezbijeđeni u skladu sa njihovim potrebama;
- c. članovi BKVT će biti dio kampanja za podizanje svijesti u oblasti prevencije trgovine ljudskim bićima;
- d. BKVT će odgovorno implementirati sve zadatke i instrukcije Odbora;
- e. članovi BKVT će pružati podršku osobama koje mogu predstavljati ranjivu grupu za trafiking
- f. BKVT će pripremati preporuke za unaprjeđenje legislative i pružanje usluga od strane vlade/NVO-a kao podršku za žrtve i potencijalne žrtve trafikinga.

ČLAN 10

Tehnički sekretarijat

- a. Direktor koji koordinira nacionalni anti-trafiking odgovor će predstavljati strukturu za podršku u funkcionisanju i nesmetano vršenje posla Odbora, i u saradnji sa Koalicijom anti-trafiking skloništa (KKSAT) pomagaće Odboru u sprovođenju njegovih aktivnosti;
- b. U cilju pružanja administrativne i logističke podrške BKVT-u, uspostaviće se Tehnički sekretarijat BKVT i Direktor koji će koordinirati nacionalni anti-trafiking odgovor;
- c. Direktor koji koordinira nacionalni odgovor na borbu protiv trgovine ljudima imenuje osobu koja će biti odgovorna za cjelokupnu djelatnost BKVT;
- d. Tehnički sekretarijat BKVT-a ima obavezu da organizuje sastanke BKVT-a, da vodi zapisnike sa sastanaka, i da vrši objedinjavanje izvještaja BKVT.

POGLAVLJE IV ORGANIZACIJA BKVT SASTANAKA

Član 11

Okupljanje BKVT

- a. U skladu sa Sporazumom br. 2931 protokola, od 08. 04. 2019. godine, BKVT održava sastanke 2 (dva) puta godišnje, ili češće u zavisnosti od potreba ili identifikovanih problema, kao i po zahtjevu članova;
- b. Sastanak BKVT organizuje i njim predsjedava Predsjedavajući BKVT;
- c. Administrativni i logistički aspekt sastanaka pokriva Tehnički sekretarijat BKVT, koji preduzima sve potrebne mjere za blagovremeno obavještanje članova.
- d. Obavještenje o sastanku se šalje najmanje 5 radnih dana prije datuma održavanja sastanka, e-mailom ili pisanim putem, u formatu koji je unaprijed dogovoren od strane BKVT članova. Pismo se upućuje zajedno sa agendom u prilogu, i pregledom pitanja koja će biti adresirana na sastanku. Obavještenje o sljedećem sastanku se upućuje zajedno sa zahtjevom za potvrdu učešća pozvanog člana. U slučaju njegovog neučestvovanja, pozvani član mora obavijestiti, u pisanom obliku BKVT, i obrazložiti razloge;

- e. Prije svakog sastanka, Tehnički sekretarijat priprema informacije o obavljenom poslu, i ukazuje BKVT-u na specifična pitanja, koja su unaprijed dogovorena od strane BKVT-a.

Član 12

Struktura sastanaka

- a. Sastanke otvara i moderira Predsjedavajući BKVT, koji takođe predstavlja agendu i pregled nedavnih aktuelnosti u radu BKVT;
- b. U skladu sa agendom, članovi BKVT uzimaju riječ;
- c. Tokom sastanka Tehnički sekretarijat vodi zapisnik;
- d. Prije objavljivanja, zapisnici sa sastanka se dostavljaju svim članovima BKVT na komentare, i konačno služe za pripremu relevantnih izvještaja među članovima BKVT;
- e. Na kraju sastanka, Predsjedavajući daje specifične zadatke koje treba da prati BKVT i njegovi članovi

POGLAVLJE IV

POVJERLJIVOST I ETIČKA PITANJA

Član 13

Povjerljivost

- a. Svi članovi BKVT-a, tokom obavljanja svoje djelatnosti, pokazuju posebnu pažnju u upravljanju podacima poštujući princip povjerljivosti, kao i izgradnjom sigurnog sistema razmjene podataka, u skladu sa važećim zakonima o zaštiti podataka;
- b. Uzimajući u obzir važnost i osjetljivu prirodu pitanja koja će se rješavati, članovi BKVT-a će obavljati svoju aktivnost uz očuvanje povjerljivosti u skladu sa zakonima na snazi;
- c. Odbor će funkcionisati bez javnog promovisanja, osim ako članovi BKVT jedno-glasnom odlukom ne odluče drugačije, ali uvek čuvajući povjerljivost u skladu sa zakonima na snazi;
- d. Članovi BKVT-a moraju popuniti obrazac za povjerljivost, format priložen uz ured-bu;
- e. Sastanci BKVT-a će se održavati u prostorijama Ministarstva unutrašnjih poslova.

Član 14

Upravljanje ličnim podacima

- a. Sve lične informacije koje mogu podijeliti članovi Savjetodavnog odbora (primarni fokus su žrtve trgovine ljudima) treba da se koriste u stanju potpune povjerljivosti i ne smiju se dijeliti s trećim licima bez pristanka žrtava;
- b. Od članova BKVT-a može se tražiti da dijele lične podatke samo na osnovu stvarne potrebe za dobijanjem takvih informacija i poštujući zakonske standarde za razmjenu povjerljivih informacija;
- c. Svaki član BKVT-a mora potpisati izjavu o povjerljivosti u kojoj navodi da korišćenje

i otkrivanje ličnih podataka o pojedincima koji su dio odbora (u primarnom fokusu su žrtve trgovine ljudima), adresirano zakonom br. 9987, od 10.03.2008 za „Zaštita ličnih podataka“ izmijenjena;

d. Šef BKVT-a i Tehnički sekretarijat vode ažuriranu listu članova i njihovih kontakata.

Član 15

Dobrovoljno učešće

a. Svaki član BKVT-a mora popuniti obrazac za dobrovoljno učešće prije nego što se pridruži BKVT-u;

b. Učešće svakog člana BKVT-a treba da bude izgrađeno na dobrovoljnoj osnovi, dajući mogućnost svakom članu da u bilo kom trenutku podnese ostavku na funkciju koju je preuzeo ;

c. U slučajevima kada se jedan od članova povuče, on/ona mora pismeno obavijestiti predsjednika Odbora i Centar koji prati/pomaže rad Odbora.

Član 16

Podrška žrtvama trafikinga

a. Članovima BKVT-a je potrebna podrška da se pripreme unaprijed;

b. Podršku će pružiti Direkcija koja koordinira nacionalni odgovor na borbu protiv trgovine ljudima i Albanska nacionalna koalicija za borbu protiv trgovine ljudima, koja pomaže žrtvama trafikinga;

c. Ova podrška treba da se fokusira na: upravljanje očekivanjima članova, pojašnjavanje uloge koju će imati, identifikaciju veština koje su im potrebne da bolje ispunjavaju svoje odgovornosti kao članovi odbora, kao i bilo koju drugu podršku koja se može zahtjevati;

d. Članovima BKVT-a treba dati priliku da postavljaju pitanja i razmišljaju o uticaju njihovog učešća.

Član 17

Stupanje na snagu

a. Ova uredba stupa na snagu ..... (datum)

Odobreni od strane članova Odbora: .....

Aneks 4

4.1. Alat za samo-vođenu procjenu o praksi zasnovanoj na informacijama preživjelih

Ovaj alat je razvijen od strane 2017 Leaderska Akademija za trgovinu ljudima, organizovana kroz Nacionalni centar za obuku i tehničku pomoć u borbi protiv trgovine ljudima i Coro Northern Carolina. Tim nevladinih organizacija i šest lidera preživjelih, razvili su preporuke o tome kako bi se pružanje usluga žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima moglo obaviti kroz prakse zasnovane na traumi i principe o preživjelima.

Praksa zasnovana na informacijama preživjelih uključuje značajan doprinos raznolike zajednice preživjelih u svim fazama programa ili projekta, uklj. razvoj, implementaciju i evaluaciju. Alat je razvijen da pomogne organizacijama u procjeni stepena do kojeg su njihove akcije/projekti/programi informisani o preživjelima i u identifikaciji područja za poboljšanje. Alat uključuje tri oblasti procjene prakse o preživjelima.³⁷

---

37 National Human Trafficking Training and Technical Assistance Center (2018), *Toolkit for Building Survivor-Informed Organizations. Trauma-informed resources and survivor-informed practices to support and collaborate with survivors of human trafficking as professionals.*

Uputstva: Za svaki red zaokružite jedan odgovor, označavajući stepen do kojeg se praksa pridržava (Nikad-0, Povremeno-1 ili Uvijek-2). Rezultati sekcija identifikuju oblasti snage i slabosti, ukupan rezultat ukazuje na stepen do kojeg je program ili projekat informisan o preživjelim.	Nikad	Povremeno	Uvijek
Smislen input			
Program/projekat pruža mogućnosti zapošljavanja preživjelim.	0	1	2
Preživjeli služe na vodećim pozicijama u programu/projektu (uprava, savjetodavni odbor, itd.)	0	1	2
U nedostatku osoblja za preživjele, angažuju se savjetnici za preživjele da daju doprinos.	0	1	2
Ako direktna podrška nije dostupna, koriste se smjernice i resursi koje su razvili preživjeli.	0	1	2
Rezultat sekcije:	..... od 8		
Iz raznolike zajednice preživjelih			
Input preživjelih predstavlja i seksualnu i radnu perspektivu trgovine ljudima.	0	1	2
Input preživjelih predstavlja i perspektivu domaćih i stranih državljana.	0	1	2
Input preživjelih predstavlja druge različite perspektive preživjelih (odrasli, maloljetni LGBTQ preživjeli, itd.).	0	1	2
Program/projekat uključuje najbolje prakse iz drugih oblasti o kojima su preživjele informisane (nasilje u porodici, itd.).	0	1	2
Postoji proces zasnovan na snazi za određivanje odgovarajućih područja i nivoa angažovanja preživjelih.	0	1	2
Rezultat sekcije:	... od 10		
U svim fazama programa ili projekta			
Ekspertiza preživjelih se pristupa u razvoju početnog programa/projekta.	0	1	2
Input preživjelih uključen je u razvoj politika i procedura.	0	1	2
Input preživjelih uključen je u kreiranje programskih/projektne materijala.	0	1	2
Ekspertiza preživjelih je dostupna kroz implementaciju programa/projekta.	0	1	2
Ekspertiza preživjelih je dostupna u evaluaciji programa/projekta.	0	1	2
Uspostavljen je proces koji se koristi za dobijanje povratnih informacija od preživjelih učesnika.	0	1	2
Rezultat sekcije:	.. od 12		
UKUPNI BODOVI:	... od 30		

Aneks 5

5.1. Primjeri uključenosti preživjelih u različitim oblastima vezanim za NRM.

Revizija OSCE/ODIHR-a “ Državni mehanizam za upućivanje, udruživanje napora za zaštitu prava žrtava trgovine ljudima – praktični priručnik”

Smjernice OSCE/ODIHR-a za NRM su prošle drugu reviziju. Ažuriranje početnih smjernica koje su postale inovativni pristup za funkcionisanje odgovora na borbu protiv trgovine ljudima širom OEBS-ovog regiona i šire, kao i model za efikasnu saradnju među zainteresovanim stranama i upućivanje žrtava, bio je poduhvat koji su snažno podržali lideri preživjelih i predstavnici organizacije koje vode preživjeli. Uključivanje živih iskustava, svjedočenja i smjernica preživjelih lidera je od suštinskog značaja za multidisciplinarni i sveobuhvatan pristup borbi protiv trgovine ljudima i razvoju obećavajućih praksi.

Revidirana verzija Smjernica za NRM uključuje svjedočanstva i poruke preživjelih, članova [ISTAC-a](#), koje se odnose na svaku tematsku oblast obuhvaćenu priručnikom.

Identifikacija žrtava – Mobilna jedinica, APRAMP, Španija

APRAMP ima mobilnu jedinicu koju čine osobe koje su preživjele trgovinu ljudima iz različitih sredina.

Pretražuje i procjenjuje moguća mjesta trgovine ljudima u različito doba dana kako bi identifikovala aktivnost trgovine ljudima i pomogla ženama i djevojkama koje su zarobljene u situacijama seksualne eksploatacije. APRAMP je razvio sopstvenu **metodologiju pristupa** sa ciljevima lociranja mjesta trgovine ljudima na kojima se mogu identifikovati žene i djevojke zarobljene u eksploataciji, pružajući rad na prvoj liniji od preživjelih sa proživljenim iskustvom.

APRAMP ima preživjele iz različitih sredina jer mogu prepoznati eksploataciju bolje od bilo koga. Osobe koje su preživjele seksualnu eksploataciju i trgovinu ljudima, koje su zaposlene u APRAMP-u, i same su dobile podršku od APRAMP-ovih programa i slobodno su odlučile pomoći drugim pojedincima u istoj situaciji kao njihova profesija. Društveni agenti su osobe koje su prethodno iskusile seksualnu eksploataciju i trgovinu ljudima i koje su prevazišle situaciju kroz APRAMP programe. Oni su potpuno oporavljeni i slobodno biraju da mogu pomoći drugim ljudima u istoj situaciji kao profesionalna opcija. Metodologija APRAMP-a je doprinijela oporavku više od 500 trgovanih i eksploatisanih pojedinaca svake godine u partnerstvu sa španskim državnim sigurnosnim snagama i javnim tužiocem za strance. <https://apramp.org/unidad-movil/>

Šetnja koju vode preživjeli za podizanje svijesti o trgovini ljudima , Holandija

Preživjeli trgovinu ljudima Edith-Bernadette Solution, u partnerstvu sa Footprintom, pokreću inicijativu Šetnjom do slobode, organizacije koju vode preživjeli. Projekat šetnje preživjelih se rotira u različitim gradovima Holandije kako bi pokazao posvećenost preživjelih da okončaju trgovinu ljudima tako što će zauzeti prvu liniju u podizanju svijesti o trgovini ljudima u svim provincijama širom Holandije.

Source: Footprint to Freedom

Cilj Šetnje preživjelih je podizanje svijesti o trgovini ljudima, ali i podsticanje žrtava i preživjelih koji su još uvijek zaglavljani u nevidljivim lancima trgovine ljudima da izađu znajući da nisu sami. <https://footprinttofreedom.org/our-partners/>

Priručnik za izgradnju organizacija koje su informisane o preživjelim. Resursi zasnovani na traumi i prakse informisane o žrtvama za podršku i saradnju sa žrtvama trgovine ljudima kao profesionalcima.

Priručnik je razvijen od strane Nacionalnog centra za obuku i tehničku pomoć u borbi protiv trgovine ljudima, The Sanar Wellness Institute uz podršku Ministarstva zdravlja i socijalnih službi SAD-a i Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima. Šest vođa preživjelih su dio razvojnog tima.

Priručnik je zbirka novih i postojećih resursa koji grade organizacione kapacitete za saradnju i podršku osoblja, volontera i konsultanata koji se identifikuju kao lideri koji su preživjeli. Prikladan je za korišćenje od strane organizacija za borbu protiv trgovine ljudima, koalicija, radnih grupa, volonterskih programa i drugih organizacija koje žele poboljšati saradnju sa onima koji su pogođeni trgovinom ljudima.

Mnogi uspješni lideri nijesu imali formalno obrazovanje kada su započeli svoju karijeru. Preživjeli lideri često koriste svoje znanje i proživljeno iskustvo za poboljšanje performansi programa, a mnogi postižu uspjeh kroz profesionalno iskustvo i/ili dodatno obrazovanje kako se razvijaju njihove karijere. Ovaj priručnik pomaže organizacijama da stvore prilike za preživjele da budu prepoznati kao stručnjaci za predmet, otvarajući vrata tamo gdje inače ne postoji druga ulazna tačka.

https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/documents/otip/toolkit_for_building_survivor_informed_organizations.pdf

5.2. Upitnik za prikupljanje povratnih informacija od žrtava.

Obrazac predložen u [Aneksu 6](#) može se prilagoditi za potrebe istraživanja specifičnih usluga i programa. Ako je potrebno, može se pretvoriti u upitnik ili koristiti kao smjernica za vođenje intervjua ili grupnih konsultacija.

Aneks 6

6.1. Obrazac za prikupljanje povratnih informacija od korisnika usluga.

Ovaj Obrazac je dizajniran za prikupljanje povratnih informacija od odraslih korisnika usluga, a ne od djece.

U zavisnosti od načina prikupljanja povratnih informacija (u pisanoj formi ili putem sastanka/intervjua) uvod se može prilagoditi. Predložene teme i pitanja su fakultativni i opšti.

Obrazac mora biti prilagođen u skladu sa svrhom prikupljanja povratnih informacija (evaluacija implementacije usluga, monitoring i evaluacija NRM-a, izvještavanje, ciljano prikupljanje informacija u vezi sa određenim trendom trgovine ljudima, konkretna procedura ili politika). Može uključivati manje, više ili druga tematska područja i manje, više ili druga pitanja.

Imajte na umu da, kako bi se izbjegla neugodna situacija za korisnika, anketar ili organizacija koja traži povratnu informaciju ne bi trebala biti organizacija koja pruža usluge podrške.

Uvod

Moje ime je [.....] i ja sam [pozicija/profesija] u [naziv institucije/organizacije]. Hvala vam što ste pristali da se nađete i razgovarate sa mnom.

Svrha našeg razgovora [ovog obrasca] je da saznamo kakvo je bilo vaše putovanje nakon što ste pobjegli iz situacije trgovine ljudima. Informacije će se koristiti samo za [u svrhu povratne informacije]. Vaše ime neće biti podijeljeno. Neće se prikupljati lični podaci.

Ne morate odgovarati na sva pitanja. Ako se osjećate neugodno, možete odabrati da ne odgovarate ili možemo odmah prekinuti razgovor.

IDENTIFIKACIJA

- Šta vam je rečeno kada ste prvi put kontaktirali organizaciju koja pomaže?
- Da li su vam objašnjena vaša prava?
- Da li ste informisani o svom pravu na period za razmišljanje?
- Da li je bilo lako razgovarati sa osobom iz organizacije?
- Da li su vas dobro i brzo razumjeli?
- Jeste li brzo upućeni na odgovarajuće mjesto?
- Kakav je bio prvi razgovor?
- Jeste li kontaktirali policiju?

<p>PLAN SIGURNOSTI I PODRŠKE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da li ste razgovarali o tome šta vam je konkretno potrebno u ovom trenutku? • Jeste li uspjeli reći sve što vas brine i što vam treba? • Razmišljajući unazad, šta bi vam drugo pomoglo u ovom trenutku? • Da li vam je bilo još nešto važno što niste mogli reći?
<p>PREPORUKE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koje su vam informacije bile dostavljene prije nego što ste bili upućeni u drugu organizaciju? • Da li ste potpisali dokument da se slažete sa ovim? • Da li su ljudi koji rade u organizaciji u koju ste bili upućeni već znali za vas ili ste im sve morali reći od početka? • Da li vas je njihov predstavnik pratio tokom putovanja?
<p>SMJEŠTAJ, PSIHOLOŠKA I SOCIJALNA POMOĆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jeste li bili smješteni u skloništu? • Dok ste bili u skloništu, jeste li bili kod doktora? • Da li ste primili humanitarnu pomoć - novac, odjeću, bilo šta drugo? • Koliko puta ste se sastali sa psihologom? • Jeste li upoznali druge ljude iz tima? Da li se možete sjetiti koji su bili njihovi položaji? • Koliko dugo mislite da će vam trebati podrška? • Koja vrsta podrške vam je najvrjednija trenutno i u idućim mjesecima?
<p>PERIOD REFLEKSIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Da li ste dobili objašnjenje šta je period refleksije? • Jeste li razgovarali sa advokatom? Da li ste se osjećali opušteno dok ste razgovarali sa advokatom? Jeste li razumjeli sve što vam je rekao? • Da li je u vašem razgovoru ostalo nešto nejasno? • Jeste li imali uređenu posebnu zaštitu? • Jeste li razgovarali sa psihologom?

REINTEGRACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • Sa kojim ste specijalistima razgovarali kada se vratite tamo gdje živite? • Jeste li se sastajali sa psihologom? Koliko dugo? • Da li su se i ljudi iz vaše porodice konsultovali sa psihologom? • Da li ste imali plan reintegracije? • Da li ste trenutno zaposleni? (Jeste li radili nešto otkako ste se vratili – koliko dugo)? • Da li ste nadoknadili svoje zdravstveno i socijalno osiguranje? • Da li vas je organizacija koja pomaže kontaktirala nakon što ste završili rad s njima? Kada je bio zadnji kontakt? • Koliko dugo biste željeli biti u kontaktu s ljudima u organizaciji koja vam pomaže? • Postoji li nešto za što biste željeli da je drugačije – šta bi vam pomoglo/olakšalo bolje u potrazi za poslom?
UČEŠĆE U KRIVIČNOM PROCESU	<ul style="list-style-type: none"> • Da li je pokrenut postupak protiv trgovca ljudima? • Šta vam je rečeno o vašoj umiješanosti u ovaj slučaj? • Da li ste tokom krivičnog postupka održavali kontakt sa nekim iz organizacije - psihologom, advokatom? • Da li je trgovac ljudima osuđen? • Jeste li se osjećali sigurno na sudu? • Jeste li razumjeli sve što se događa? • Da li ste imali kome da postavite svoja pitanja? • Postoji li nešto što biste željeli promijeniti u vezi sa svojim prisustvom u sudnici?
KOMPENZACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • Da li ste dobili informaciju i objašnjenje kako možete tražiti odštetu sudskim putem ili građanskom parnicom? • Da li namjeravate tražiti takvu naknadu? • Pomaže li vam neko s ovim? • Jeste li primili bilo kakvu finansijsku nadoknadu?

Želite li dodati još nešto? .....

Datum: ..... Naziv: .....

